

STOKSUZ SATIŞ SÖZLEŞMELERİNDE MAL TEDARİKÇİSİNİN AYIPTAN DOĞAN SORUMLULUĞU

Dr. Gözde ÇAĞLAYAN AYGÜN - Merve Hilal YILDIRIM ÇIRKAN

Anadolu Üniversitesi Hukuk
Fakültesi,
Medeni Hukuk Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü,
Özel Hukuk Anabilim Dalı Tezli
Yüksek Lisans Öğrencisi

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5099-0178>,
gozdecaglayanaygun@anadolu.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5430-5913>,
av.mervehilalyildirim@gmail.com

Geliş Tarihi | Received: 27.12.2024

Kabul Tarihi | Accepted: 25.01.2025

İntihal: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Plagiarism: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Bu eser [Creative Commons Alıntı-Gayri Ticari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/) ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

Atıf | Citation:

Çağlayan Aygün, Gözde ve Merve Hilal Yıldırım Çırkan. "Stoksuz Satış Sözleşmelerinde Mal Tedarikçisinin Ayıptan Doğan Sorumluluğu". Medeni Hukuk Dergisi. 2/1 (2025), s. 117-156.

Yazar Beyanı

Mali Destek: Yazar, bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Yazarların Katkıları: Bu makale yazar tarafından tek başına hazırlanmıştır.

Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı: Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir.

Etik Kurul Onayı Beyanı: Çalışmanın herhangi bir etik kurul onayı veya özel bir izne ihtiyacı yoktur.

Araştırma ve Yayın Etiği Bildirgesi: Yazar, makalenin tüm süreçlerinde MHD'nin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduğunu ve verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığını, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde MHD'nin ve editör kurulunun hiçbir sorumluluğunun olmadığını ve bu çalışmanın MHD'den başka hiçbir akademik yayın ortamında değerlendirilmediğini beyan etmektedir.

Author's Declaration

Financial Support: The author has not received any financial support for the research, authorship, or publication of this study.

Author's Contributions: This article was prepared by the author alone.

The Declaration of Conflict of Interest/Common Interest: No conflict of interest or common interest has been declared by the author.

The Declaration of Ethics Committee Approval: The study doesn't need any ethics committee approval or any special permission.

The Declaration of Research and Publication Ethics: The author declares that she complies with the scientific, ethical, and quotation rules of MHD in all processes of the paper and that she does not make any falsification of the data collected. In addition, she declares that Civil Law Review and its editorial board have no responsibility for any ethical violations that may be encountered, and that this study has not been evaluated or published in any academic publication environment other than Civil Law Review.

STOKSUZ SATIŞ SÖZLEŞMELERİNDE MAL TEDARİKÇİSİNİN AYIPTAN DOĞAN SORUMLULUĞU

ÖZ

Stoksuz satış sözleşmeleri doğası gereği, müşteri, perakendeci ve tedarikçi arasında üç ayaklı bir hukuki ilişkiyi içermektedir. Stoksuz satış sözleşmelerinde genellikle perakendeci (*dropshipper*) yeniden satış gayesiyle hareket etmektedir. Böyle bir durumda, tedarikçi ve perakendeci arasındaki hukuki ilişki bir ticari satış sözleşmesine dönüşürken, ürünü sadece sipariş eden müşteri bakımından ise bir tüketici işlemi söz konusu olmaktadır. Stoksuz satış sözleşmelerinin ilki tedarikçi ile perakendeci arasında gerçekleşmektedir. Hukuki ilişkinin ikinci sözleşmesi ise ise perakendeci ile müşteri arasında gerçekleşmektedir. Stoksuz satış modelinde birbirinden bağımsız ancak birbirinden ayrılmaması gereken iki sözleşme vardır. Bu sözleşmede tedarikçi önemli bir yer tutmaktadır. Stoksuz satış sözleşmelerinde tedarikçi, en basit tanımıyla, perakendeci adına müşteriye ürünü teslim borcu altına giren kişidir. Tedarikçinin stoksuz satış sözleşmesi kapsamında birtakım hak ve yükümlülükleri bulunmaktadır. Stoksuz satışta tedarikçi yalnızca perakendeci ile arasında satış sözleşmesi bulunan ve aralarındaki sözleşme gereği teslimin başkasına ve stoksuz satıcının adresinden başka bir adreste yapma yükümlülüğü olan bir kişi olarak değerlendirilebilir. Bu durumda müşterinin doğrudan tedarikçiden ifa talep hakkı yoktur. Tedarikçinin de sadece stoksuz satıcı olan perakendeciye karşı sorumluluğu vardır. Bu sorumluluklardan en önemlisi ise tedarikçinin ayıba karşı tekeffül borcudur.

Anahtar Kelimeler: Stoksuz Satış, Müşteri, Perakendeci, Tedarikçi, Ayıptan Sorumluluk.

LIABILITY OF THE GOODS SUPPLIER ARISING FROM DEFECTS IN STOCKLESS SALES CONTRACTS

ABSTRACT

By their nature, dropshipping contracts involve a three-legged legal relationship between the supplier, seller and buyer. Generally dropshipping agreements include seller for the purpose of resale. In such a case, the legal relationship between the supplier and the seller turns into a commercial sales contract, while a consumer transaction occurs for the buyer who only orders the product. Dropshipping contracts consist of two independent contracts. Firstly between the supplier and the seller, and secondly between the seller and the buyer/consumer. Which are independent but should not be separated from each other. The supplier has an important place in this contract. In dropshipping contracts, the supplier, in its simplest definition, is the person who undertakes to deliver the product to the buyer on behalf of the seller. The supplier has certain rights and obligations within the scope of the dropshipping contract. In non-stock sales, we can also think of the supplier as a person who has a sales contract with the seller and who, by the contract between them, is obliged to deliver to someone else and at an address other than the address of the drop shipper. In this case, the buyer does not have the right to demand direct performance from the supplier, and the supplier's liability will only be to the drop shipper. One of these obligations is the responsibility of the supplier due to defective goods.

Keywords: Dropshipping, Buyer, Seller, Supplier, Liability for Defect.

GİRİŞ

Stoksuz satış modeli, stok yönetimi maliyetlerini azaltmanın yanında müşteri taleplerine daha hızlı yanıt veren ve elektronik ticarete son yıllarda oldukça popüler hale gelen bir satış modeli olmuştur.

Stoksuz satışta, tarafların hak ve yükümlülüklerini belirleyen sözleşmeler kısaca stoksuz satış sözleşmeleri olarak adlandırılmaktadır. Bu sözleşmelerin içeriğinde genel olarak satıcının üreticiden veya tedarikçiden malzeme temin etme süreleri ile ürünlerin teslimatına ilişkin hükümler ve garanti koşulları yer alır. Fakat bu satış modelinde lojistik ve zamanlama konuları önemli yer tutar. Stoksuz satış, avantajları yanında bazı riskleri de taşımaktadır. Örneğin, tedarikçi, ürünleri temin etmekte sorun yaşarsa satıcı, müşterilerine zamanında ürün sağlayamadığı için müşterilerinin güvenini kaybedebilir. Bu nedenle sözleşmelerin hem içeriği bakımından detaylı olması hem de ilişkinin tüm taraflarının haklarını ve yükümlülüklerini iyi değerlendirmesi önemlidir.

Stoksuz satış modelinin taraflarından biri olan tedarikçi, stoksuz satış modelinin temel unsurudur. Tedarikçi, satıcıyı, üretme, saklama(depo), stoklama, paketleme, gönderme ve sorumluluğundan kurtaran taraftadır.

Stoksuz satış sistemi çerçevesinde, iki farklı hukuki işlem mevcuttur. İlk hukuki işlem tedarikçi ile perakendeci arasında; ikincisi ise perakendeci ile müşteri arasında gerçekleşir. Bu durumda tedarikçi ile perakendeci arasında bir satış sözleşmesi mevcuttur. Tedarikçi, bu satış sözleşmesinin satıcı tarafında yer almaktadır ve TBK m. 207 vd. uyarınca satıcının sahip olduğu tüm haklara sahiptir. Buna göre; tedarikçi kendisine göre müşteri konumunda olan perakendeciden malın bedelinin eksiksiz, zamanında ödenmesini, malın yasaya uygun şekilde teslim alınmasını ve cayma halinde malın muhafazasının doğru şekilde yapılarak ürün iadesinde gerekli özenin gösterilmesini talep etmek hakkına sahiptir.

Satıcının sahip olduğu haklarla donatılan tedarikçi elbette aynı zamanda satıcı için öngörülen yükümlülüklerle bağlıdır. Dolayısıyla tedarikçi, stoksuz satış sözleşmesine konu olan şeyin ayıplı olmasından sorumlu tutulmaktadır. Bu sorumluluktan bahsedebilmek bazı koşulların oluşması gerekmektedir.

I. STOKSUZ SATIŞ MODELİ

A. Stoksuz Satış Modelinin Tanımı

Hızla gelişen teknoloji, insanların hızlı yaşama ihtiyacı, ürünlere hemen ulaşma arzusu gibi sebeplerle, alıcıların tüketim alışkanlıklarının elektronik pazar yerlerine yöneldiği görülmektedir. Bunun sonucunda ise e-ticaret çok daha hızlı gelişme göstermektedir¹.

Tedarik zinciri ve tedarik zincirinin yönetimi (*supply chain management*) 1990'lı yıllarda daha büyük önem kazanmaya başlamış, buna paralel olarak endüstrinin hızla gelişmesi, bulunan yeni bilgi teknolojileri, bilgisayarların donanımsal maliyetlerinin düşmesi, ülkeler arasında ortak iletişim standartlarının benimsenmesi ile uluslararası lojistikte meydana gelen gelişmeler sonucunda üretim ve tedarik konusu yeniden şekillenmiştir². Doktrinde yer alan bir görüşe göre; tedarik zincirinin bugün için en önemli kaynağının elektronik satışlardır ve stoksuz satış e-ticaretin en önemli alt dallarındandır³.

İngilizce "*dropshipping*", Almanca "*Streckengeschäft*" olarak adlandırılan stoksuz satış modeli, Rekabet Kurumu tarafından verilen bir kararda "XML bayiliği" ismiyle nitelendirilmiştir⁴. Rekabet kurumu bu nitelendirmesini, stoksuz satış yapan perakendecinin (*dropshipper*), tedarikçi tarafından sistemde çevrimiçi olarak sağlanan ürünlere ilişkin stok durumu vb. verileri gösteren "XML" uzantılı bir veri tabanını kullanması ve ilgili bu verilerin, tedarikçi tarafından "Excel" dosya formatında "XML" uzantılı bir şekilde satıcıya aktarılmasından ötürü yapmıştır⁵. Stoksuz satış sözleşmesi, literatürde aracısız satış sözleşmesi, ürün karşılama hizmetleri, yeniden satış, sipariş karşılama, nakliye yerine getirme hizmetleri, tedarik zinciri çözümleri vb. şeklinde de ifade edilmektedir⁶. Rekabet Kurumunun XML bayiliği şeklindeki tespiti yanlış olmamakla birlikte, "stoksuz satış sözleşmesi"

¹ Gulbakhor Yuldasheva ve Ulugbeg Bakhodir, "E-Commerce And Its Future Development", Eurasian Journal of Law, Finance and Applied Sciences, V. 3. 83-92. s. 83.

² Nihal Kartaltepe Behram ve Emil Kazimov Rahib, "Dropshipping - Stoksuz Satış Modeli", Azerbaycan Sumgayit Devlet Üniversitesi Konferans Notları. 460-462. S. 460.

³ Bora Göktas, "Dropshipping Faaliyetlerine Yönelik Tüketici Tutumları: Bayburt Üniversitesi Bir Uygulama", Euroasia Journal of Social Science & Humanities, V. 6. I. 4, s. 2.

⁴ Rekabet Kurumu, 19-11/125-5, 07.03.2019

⁵ Savaş Çetinkaya, "XML E-Ticaret Bayilik Nedir, Nasıl Alınır?". XML E-Ticaret Bayilik Nedir, Nasıl Alınır? | IdeaSoft. (erişim: 18.04.2023)

⁶ Kara Bloomer, "Intellectual Property In E-Commerce Retail Arbitrage: An Analysis Of The Legality Of Using Intellectual Property In Drop-Shipping", Brigham Young University Law Review, 47/5 (2022), s. 1620.

ifadesi, “XML bayiliği” ifadesine göre kavramı daha kapsamlı ifade ettiğiinden çalışmamızda bu kullanım tercih edilmiştir⁷.

Bununla birlikte stoksuz satış modeli hukuki anlamda öğretilde henüz tam anlamıyla tanımlanmış değildir. Stoksuz satış modeli isminden de anlaşıldığı üzere perakendecinin stok tutmasına gerek olmaksızın, ürünlerin tedarikçi firmadan doğrudan müşteriye ulaştırılmasının konu edildiği satış modelidir⁸. Başka bir deyişle stoksuz satış, perakendeci tarafından malların üçüncü taraf tedarikçiden satın alınarak, yine perakendeci eline bu mal hiç geçmeksizin tedarikçi tarafından malın doğrudan online alışveriş yapan müşteriye gönderilmesi şeklinde gerçekleşen perakende satış modelidir⁹. Dolayısıyla stoksuz satışta, perakendecinin ürünleri depolamadan, siparişin kendisine ulaşması akabinde sipariş detaylarını tedarikçi ile paylaştığı ve üretim, depolama işlerini üçüncü bir kişi olan tedarikçiye yaptırmak şartıyla müşterinin siparişini kabul ettiği bir e-ticaret modelidir¹⁰. Bu bakımdan stoksuz satış yapan (*dropshipper*) işletmeler sattıkları ürünü hiç görmeden müşteri ile tedarikçiyi buluşturmaktadır. Bununla birlikte müşteri bir ürünü teslim aldığında tedarikçiyi değil perakendecinin markasını değerlendirmektedir¹¹. Kanaatimizce, perakendeci bakımından bu durum ekonomik olarak avantaj oluştursa da tedarikçinin kötü ifada bulunması durumunda, kendisi için büyük dezavantaj da oluşturabilecektir.

Stoksuz satış yapan perakendeci (*dropshipper*) tedarikçiden depolama maliyetlerinden kaçınılması ve nakliye maliyetlerinin düşürülmesi şeklinde

⁷ Peter Schlechtriem, “Subsequent Performance And Delivery Deadlines – Avoidance Of CISG Sales Contracts Due To Non-Conformity Of The Goods”. Pace International Law Review. 1 (2006), s. 83-98; Hasan Karşoğlu, “Stoksuz Satış Yapan İşletmelerin (Dropshipping) Hukuki Niteliği ve Stoksuz Satış İşlemlerinde TTK’nın 1530’uncu maddesinin Uygulanabilirliği Sorunu”, İstanbul: Aristo Yayınevi, 1. Baskı, 2022, s. 20; Peter Schlechtriem ve Ingeborg Schwenzer, “Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods”, Art. 1, Nr. 18; J Von Staudinger ve Ulric Magnus, (2012) Art. 1, Nr. 18.

⁸ Karşoğlu, s. 21; Kartaltepe Behram ve Rahib, s. 460.

⁹ Hakkı Ay ve Adnan Söylemez, “Covid-19 Salgın Döneminde Dünyada Ve Türkiye’de E-Ticaret, Küreselleşme Çağında Kalkınma Ve Yeni Ekonomi”, İstanbul: Orion Yayınevi, Editör: Arslan, İ.Akçacı, T.; Bozgeyik, 2022, s. 76.

¹⁰ <https://www.worldwidebrands.com/dropshipping/what-is-dropshipping/>; <https://www.dotecon.com/assets/images/DotEcon-Ecommerce-Final-Report.pdf>. (erişim: 21.02.2024); Tamer Budak, “Dijital Ekonominin Vergilendirilmesi”, Ankara: Turhan Kitabevi, 1. Baskı, 2018. s. 39; United States District Court Eastern District of Michigan, 22-10414- Muma v. Happy Smiles, LLC et al, https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCOURTS-mied-4_22-cv-10414/pdf/USCOURTS-mied-4_22-cv-10414-0.pdf. (erişim: 23.02.2024); <https://satis.amazon.com.tr/ogrenin/amazon-terimleri-sozlugu/stoksuz-satis-dropshipping> (erişim: 18.04.2023).

¹¹ Göktaş, s. 2; Siyu Shi, “Wholesale Or Drop-Shipping: Contract Choices Of The Online Retailer And The Manufacturer In A Dual-Channel Supply Chain”, International Journal Of Production Economics, (2020), s. 226.

gerçekleşen bir tasarruf potansiyeli satın almaktadır¹². Bununla birlikte tedarikçi de ismini duyurma çabası olmaksızın ve müşteri çevresi edinmek için vermesi gereken uzun ve masraflı çabayı vermeksizin, müşteri çevresi hâlihazırda var olan ve perakende satış hususunda uzman bir perakendeciden yararlanmaktadır¹³.

Perakendeciler(dropshipper) tedarikçinin ürünlerini kendi online satış platformları yahut elektronik pazar yerleri aracılığıyla pazarlayarak, buralardan satmış olduğu ürünlerden kâr elde etmektedir. Sürecin başlangıcında, müşteri perakendecinin e-ticaret platformunda listelediği ürünü satın alma talebi oluşturarak bu talebi perakendeciye iletir. Bu talep perakendeciye ulaştığı andan hemen sonra (bazen yazılımlarla hemen) perakendeci ürün talebini müşterinin adres ve kişisel bilgileri ile tedarikçiye iletir¹⁴. Tedarikçi bu aşamada ürünü perakendeci ile anlaştığı şekilde ambalajlar ve gönderim şekli bakımından anlaşıldığı üzere ürünü müşteriye kargo yaparak ürün gönderme maliyeti perakendeciye fatura eder¹⁵. Bu sebeple stoksuz satış modelinde tedarikçinin üstlenmesi gereken en önemli sorumluluk ürünlerin sorunsuz ve hızlı bir şekilde dağıtılmasını sağlamaktadır¹⁶.

Stoksuz satış yapan perakendeciler, kendi pazar yerlerinde satış yapmakta fakat çoğunlukla elektronik pazar yerlerini satış için tercih etmektedir hatta istatistiklere göre E- ticaret yapan işletmelerin sayısı 548.688 iken bunlardan kendi sitesinde satış yapanların sayısı 15.651 elektronik pazaryerlerinde satış yapanların sayısı ise 533.019'dur¹⁷. Bu durumun birçok nedeni vardır. Bunlardan ilki elektronik pazaryeri olarak adlandırılan (örneğin Walmart) sitelerin satın alınmak istenen ürüne daha hızlı erişim sağlayan ara yüzlerinin olmasıdır¹⁸. Bir diğer faydası; stoksuz satış modelinde elektronik pazar yerleri, fiziksel olarak düzenlenmesi gereken rafların aksine, yüz milyonlarca ürünü büyük bir envantere görüntüleme imkânı sunması

¹² Ay ve Söylemez, s. 76.

¹³ J. Park ve M. Kim, "An empirical study on the relationship Between Dropshipping And Customer Loyalty", Journal Of Business Research, (2019) V. 102, s. 299-308; Y. Yao ve Y. Liu, "Research On Dropshipping Supply Chain Coordination Based On Multiagent", Journal Of Intelligent Manufacturing, (2019), s. 2099-2109.

¹⁴ M. Wethekam ve Breen Schiller, "Drop Shipments in the Digital Age", Journal of State Taxation. 33/4 (2015), s. 29.

¹⁵ Pamela Dolle, "Drop Shipments: Convenient, Complicated, Confusing", Journal of State Taxation. (2008), s. 17.

¹⁶ Karşlıoğlu, s. 21.

¹⁷ <https://www.eticaret.gov.tr/istatistikler>. (erişim: 18.04.2024).

¹⁸ Şerafettin Ekici, "Escrow Sözleşmesi". İstanbul: On İki Levha Yayınları, 1. Baskı, 2022, s. 15.

ve ortalama bir sanal mağaza yaklaşık 100.000 farklı malı listeleyebilmesidir¹⁹. Elektronik pazaryerlerinden alışveriş yapmanın müşteri bakımından da avantajları bulunmaktadır. Elektronik pazaryerlerinin *Escrow* sözleşmeleri²⁰ ile müşteriyi koruması veya 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da (TKHK) düzenlendiği gibi hizmet sağlayıcı olarak müşteriye karşı sorumluluğunun olması bu avantajlara örnek gösterilebilir²¹.

Stoksuz satış sisteminde perakendecinin karşısına çıkabilecek iki temel sorun vardır. Bunlardan ilki, sipariş edilen ürünün sözleşmenin başında vaat edilen programa uygunluğu yani tam ve eksiksiz ifa edilip edilemeyeceğidir. Diğer sorun ise göndericinin teslimat işlemlerinin özellikle lojistik açısından ne kadar güvenilir olduğudur. Tedarikçi ürünü doğru bir şekilde paketlemeli, siparişi herhangi bir hata yapmadan teslim etmeli, siparişleri takip etmeli, talimat vermeli ve sipariş yerine getirme bilgisini e-göndericisine bildirmelidir. Stoksuz satış bir tam zamanında tedarik sözleşmesi olduğundan, siparişin ifa zamanına uygun gönderilmesi önemlidir²².

E-Ticaret, elektronik ticaretin elektronik ifadesinin “e” olarak kısaltılması ile perakende sektörünün internetteki görünümüne verilen kısa isimdir. Modern hayat ve buna bağlı olarak ekonomi dijitalleştiği için tüm ülkelerden tüketiciler tüketime bağlı işlemlerini elektronik pazar yerleri aracılığıyla gerçekleştirmektedir²³. Teknolojinin gelişmesiyle ve bununla birlikte dünyanın globalleşmesinin bir neticesi olarak perakende alışverişin şekli değişmiş ve tüketiciler e-ticaret platformlarında ihtiyaçlarına karşılık bulmaya başlamışlardır. Özellikle 2019 yılının sonlarında başlayan Covid-19 virüsü salgını sonrası e-ticaret hacminde çok büyük bir sıçrama yaşanmıştır²⁴. Stoksuz satış modelinin yaygınlaşması doğası gereği internet satışlarının yaygınlaştığı döneme dayanmaktadır²⁵.

Stoksuz satış modelinin tarihçesine baktığımızda, stoksuz satışın başlangıcının aslında Covid-19 salgını öncesine dayanmakta olduğunu fakat Covid-19 salgını akabinde kazanç darboğazına giren özellikle mikro

¹⁹ Wethekam, s. 27.

²⁰ Ekici, s. 18.

²¹ M. Hilal Çırkan, “Stoksuz Satış Sözleşmeleri”, Ankara: Yetkin Yayınevi, 1. Baskı, 2024, s. 27.

²² Orhan Baytekin ve Bilal İspir, “E-ticaret İşleminde Dropshipping Olayı ve Vergilendirilmesi”, Vergi Raporu Dergisi, 6 (2014), s. 45.

²³ Kartaltepe Behram ve Kazımov Rahib, s. 461.

²⁴ Yuldasheva ve Bakhodir, s. 90.

²⁵ Azah Jahari, “Online Dropship For Business Transaction In Malaysia: Views From Muslim Scholars”, International Journal Of Islamic Business, (IJIB) 1/1 (2016), s. 15.

yatırımcıların, e-ticarete risksiz ve düşük sermaye ile adım atmasını sağlayan²⁶ bir yol olarak daha sık karşımıza çıkmaya başladığını görmekteyiz²⁷. Bu nedenle Covid-19 pandemisi döneminde ve sonrasında stoksuz satış hacmi e-ticarette kendine daha büyük pay ayırmıştır. Bütün bunların neticesinde, artan pazar payının hızına bu satış modeli bakımından yapılması gereken hukuki çalışmalar yetişememiş, yerli ve yabancı doktrinde bu alanda hukuki çalışma ihtiyacı devam etmektedir.

B. Stoksuz Satış Sözleşmesinin Hukuki Niteliği

Stoksuz satış sözleşmelerinde birbirinden bağımsız tam iki tarafa borç yükleyen (Synallagmatic) iki farklı sözleşme mevcut olup, ilk sözleşmede perakendeci ile tedarikçi ikinci sözleşmede ise perakendeci ile müşteri arasında edimlerin ikamesi borcu doğmaktadır²⁸. Tedarikçinin edimi malı perakendeci ile anlaştığı zamanda ve özelliklerde müşteriye eksiksiz teslim etmek iken perakendeci de bu sözleşme ilişkisinde tedarikçiye zamanında para ödeme borcu altına girmektedir. İkinci sözleşmede ise perakendeci müşteriye karşı satıma konu şeyin eksiksiz ve zamanında teslimi borcu altındayken müşteride perakendeciye karşı zamanında para ödeme borcu altındadır. Özellikle tüketicinin müşteri tarafında yer aldığı bir stoksuz satış modelinde, tedarikçi ile perakendeci arasında bir satış sözleşmesi, perakendeci ile tüketici arasında bir tüketici satım sözleşmesi ve bazı durumlarda tüketici lehine tedarikçiye yükümlülük yükleyen başka bir edim ilişkisi söz konusu olabilecektir²⁹.

Tedarikçi, çevrimiçi toptan pazar yerlerinde (Alibaba, Amazon, Trendyol, Temu vb.) ürettiği yahut tedarik ettiği ürünler hakkında toptan fiyatlarıyla bilgi vererek, ilk ödemedden sonra malların hemen teslim edilmesini garanti etmektedir. Perakendeci ise malların açıklamasını ve görüntüsünü üreticinin web sitesinden kopyalarak (XML modeli) ve bunları kendi ürünü olarak nispeten daha yüksek bir fiyata aracı (Amazon, Walmart, Hepsiburada, Trendyol vb.) elektronik pazar yerlerine yahut kendine ait elektronik pazar yerinde satışa sunmaktadır. Müşteri, ürünü perakendecinin listeleme yaptığı elektronik pazar yerinden sipariş vererek, ürünün ücretini sisteme elektronik ve peşin olarak ödemektedir. Perakendeci, satın alım

²⁶ Bloomer, s. 1623; Emily West, "Buy Now: How Amazon Branded Convenience and Normalized Monopoly", Amerika Birleşik Devletleri: MIT Press, 2022. s. 40.

²⁷ <https://worlddef.net/e-ticaret/turkiye-en-cok-pazartesileri-online-alisverisyapiyor/> (erişim: 18.04.2024).

²⁸ Karşlıoğlu, s. 7; Çırkan, s. 32.

²⁹ Karşlıoğlu, s. 16.

sonrası tedarikçiyle iletişime geçerek satın alınan ürünün özellikleri, müşterinin teslimat adresi gibi bilgileri aktarmaktadır³⁰. Tedarikçi ürünü, perakendeci ile arasındaki hukuki ilişki gereğince, müşterinin adresine gerekli özeni göstererek ve gereken önlemleri alarak göndermek ve gönderinin müşteri tarafından teslim alınmasından sonra, taşıyıcı tarafından sistem üzerinden teslimat bilgileri teyit edilmektedir. Elektronik pazaryeri, teslimat sonrasında ürün bedelinden kendi komisyonunu mahsup ederek geri kalan miktarı perakendeciye ödemekte, bu ödemeyi alan perakendeci ise tedarikçi ile arasında ki sözleşmeye göre kendi kazancını mahsup ettikten sonra geri kalan bedeli tedarikçiye aktarmaktadır³¹.

Stoksuz satış modelinde perakendeci ile müşterinin arasındaki işlemin genellikle tüketici işlemi olduğu ve uluslararası satış sözleşmesine konu olduğu görülmektedir. Sözleşme taraflarından birisinin tüketici olduğu hallerde öncelikle 5718 sayılı Milletlerarası Özel hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (MÖHUK)'un 26. maddesi uygulama alanı bulabilecektir. Sözleşmede müşterinin tüketici sıfatı olmadığı durumlarda sözleşmeye uygun düştüğü ölçüde Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) uygulanabilecek iken, CISG'in uygulama alanı bulunmayan hallerde ise MÖHUK 24. maddesi uygulanacaktır. Perakendecinin ülke içi satın alımlarda, bir bayi olmadığını düşünerek hareket ettiğimizde, yani bağımsız olarak yeniden satış yapıyor olması durumunda tedarikçi ile perakendecinin arasındaki hukuki durum Türk Borçlar Kanunu (TBK) bakımından normal bir satış akdi gibi değerlendirilebileceği gibi üçüncü kişi lehine sözleşme olarak da nitelendirilebilecektir³².

Stoksuz satış sözleşmeleri üst bir başlık olarak mülkiyeti devir borcu içeren sözleşmenin alt türü olan satış sözleşmesine bir örnek olarak gösterilebilir. Stoksuz satış sözleşmesi sözleşme taraflarına karşılıklı ve aynı anda ifada bulunma yükümlülüğü yüklediği için tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelere örnek teşkil eder. Stoksuz satış, perakendeci ile nihai müşteri arasındaki çoklu satış sözleşmeleri olan (*Kettenhandel*) zincir ticaret örneklerindedir. Bu zincir çerçevesinde, mallar kararlaştırıldığı gibi doğrudan üretici tarafından nihai müşteriye teslim edilse bile, mülkiyet devri düzenli olarak gerçekleşir. Stoksuz satış sözleşmesi hukuki nitelendirme

³⁰ https://tr.wikipedia.org/wiki/Stoksuz_sat%C4%B1%C5%9F. (erişim: 18.04.2024).

³¹ Kartaltepe Behram ve Kazımov Rahib, s. 461.

³² Çırkan, s. 53.

olarak Alman öğretisinde, borcun yüklenilmesi, üçüncü kişi lehine sözleşme ve havale ile kavramları ile açıklansa da ülkemizde bu konuda henüz yeterince çalışma mevcut değildir³³. Sözleşme tarafların işyerlerinin farklı devletlerde bulunması halinde stoksuz satış sözleşmesinin hukuki nitelendirmesi bakımından CISG 31. maddede yer alan gönderme borcu içeren sözleşmelerden olduğu³⁴, taraf işyerlerinin her ikisinin de Türkiye’de olması halinde ise sözleşmenin niteliği CISG’de olduğu gibi TBK’da gönderme borcu içeren bir satış sözleşmesinden söz edilebileceği söylenebilecektir.

Stoksuz satış sözleşmeleri bakımından bugüne kadar ülkeler arasında yeknesak bir düzenleme yapılmamıştır. Stoksuz satış ile ilgili bazı ülkeler kendi iç mevzuatlarında düzenlemelere yer vermişse de öğretilerde genel bir düzenlemenin gerekliliğinin hissedildiği ortadadır³⁵. Bu bakımdan stoksuz satış ile bağlantılı olarak sözleşmeler, şirketler, rekabet, fikri mülkiyet, vergi ve uluslararası hukuk alanlarında gerekli düzenlemeler yapılmasının yerinde olacağı düşünülmektedir³⁶.

C. Sözleşmenin Tarafları ve Kurulması

Stoksuz satış modelinde, satılanı devir borcu altına giren kişiye sözleşmenin türüne göre perakendeci/tedarikçi, satın alınan malın bedelinin ödenmesi borcu altına giren kişiye de yine sözleşmenin türüne göre perakendeci/müşteri denilmektedir. Bu modelde, üç köşeli bir ilişki olduğunu görürüz. Bu ilişkide ilk görünümü tedarikçi ile perakendeci arasındaki hukuki ilişki, ikinci görünümü müşteri ile perakendeci arasındaki hukuki ilişki ve son olarak bazı hallerde tedarikçi ile müşteri arasındaki hukuki oluşturmaktadır. Bazı kaynaklarda bu üçlü ilişki, toptancı ile bayi arasında bir satış sözleşmesi, toptancı ile üretici arasında bir başka satış sözleşmesi ve üreticinin bayiye³⁷ malı teslimiyle her iki sözleşmeden kaynaklanan borcun ifa edildiği bir sözleşme ilişkisi olarak tanımlanmıştır³⁸.

³³ Achilles, HGB s. 267.

³⁴ Özge Yenice, “TBK ve Viyana Satış Konvansiyonu Hükümleri Işığında Gönderme Satışı”, İstanbul: Oniki Levha Yayınevi, 2015, s. 37; Zafer Zeytin, “Milletlerarası Satış Sözleşmesi (CISG) Hukuku”. Ankara: Seçkin Yayınları, 3. Baskı, 2019. s. 245.

³⁵ Zeytin, 246.

³⁶ Yuldasheva ve Bakhodir, s. 91; Andreas Rühmkorf, “Global Supply Chain Governance: The Search For What Works”, Deakin Law Review, 23 (2018), s. 63.

³⁷ Karşlıoğlu, s.41.

³⁸ Bertram Turner, “Supply-Chain Legal Pluralism: Normativity As Constitutive Of Chain Infrastructure in The Moroccan Argan Oil Supply Chain”, The Journal Of Legal Pluralism And Unofficial Law, 48 /3 (2016), s. 386.

1. Stoksuz Satış Modelinin Tarafları

a. Müşteri

Müşteri, stoksuz satışa konu olan ürünü perakendecinin listelediği pazar yerinden sipariş etmek suretiyle, perakendeciye satın alınan ürünün bedelini ödeme ve satın alınan teslim alma borcu altına giren sözleşme tarafıdır³⁹. Stoksuz satışta müşteri, bazen bir bayi (burada ikinci satış- öğretide yeniden satış olarak geçmektedir- söz konusu olabilmektedir) olabilirken bazen de doğrudan tüketicinin kendisi olabilmektedir. Burada müşterinin hukuki statüsü yeniden satım maksadı taşıyıp taşımasına göre belirlenecektir. Yeniden satım maksadıyla hareket etmeyen müşteri bu sözleşmede tüketici sıfatına sahip olacaktır⁴⁰.

b. Perakendeci

Stoksuz satış sisteminde, stoksuz satış modeliyle çalışan işletmeler (perakendeci) yapılan satış sözleşmesinin doğrudan tarafıdır⁴¹. Stoksuz satış modelinde tedarik zinciri, ilişkinin doğası gereği tedarikçi ile başlamaktadır. Tedarikçi ile müşteri arasında bir aracı mevcuttur ve bu aracı stoksuz satış gerçekleştirilecek olan perakendecidir. Tedarikçinin temel amacı ürünlerini en az maliyetle üretmek ve bir an önce dağıtmak olduğundan, ürünlerin sergilenmesi, marka değeri ve pazarlama konularıyla vakit kaybetmek istemez. Bunun için de tedarikçilerin aracı işletmelere ihtiyaçları vardır⁴².

Stoksuz satış yapan perakendeci (*dropshipper*) müşterinin doğrudan muhatabıdır. Perakendeci kendi ad ve hesabına bu ürünlerin satışını yapmaktadır. Tüm bu sorumluluklar düşünüldüğünde stoksuz satış yapan işletmeler, stoklama masrafına katlanmak istemediği için tedarikçi firmadan ürünleri toplu olarak satın almamaktadır⁴³.

Gerek öneri gerekse öneriye davetin perakendeci tarafından gerçekleştirildiği düşünüldüğünde, stoksuz satışın en aktif tarafının perakendeci olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır⁴⁴. Perakendeci, ürünleri tedarikçi ile arasındaki sözleşme ilişkisine göre elektronik pazar yerlerinde

³⁹ Fikret Eren, “*Borçlar Hukuku Özel Hükümler*”, Ankara: Legem Yayınevi, 12. Baskı, 2024, s. 27.

⁴⁰ Çırkan, s. 65; Karşlıoğlu, s. 20.

⁴¹ Karşlıoğlu, s. 20.

⁴² Karşlıoğlu, s. 41; Karşlıoğlu’na göre; “*Stoksuz satışa ilişkin sorunların çözümü bakımından üç ayrı model oluşturulduğundan bahsedilmektedir.*” denilmiştir.

⁴³ Karşlıoğlu, s. 15; Shi, s. 301.

⁴⁴ Park ve Kim, s. 2102; Dolle, s. 17.

listeleyerek müşterinin bu ürünlere ulaşmasını sağlamaktadır. Yine perakendeci müşterinin satın aldığı ürünlerle ilgili ortaya çıkabilecek gereği gibi ifa etmeme gibi hukuki sorunların doğrudan muhatabıdır⁴⁵.

Öğretide yer alan bir görüşe göre; “müşterinin yeniden satım maksadıyla alım yaptığı durumlarda perakendecinin bayi olduğu”⁴⁶ savunulmakta olsa da kanaatimizce yenide satım maksadı tek başına bayilik sıfatını taşımaya yetmediğinden her durum için bunu doğru kabul edememekteyiz. Fakat perakendecinin 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) anlamında bayilik unsurlarını karşılaması ve bayi olarak nitelendirilmesi halinde sözleşmesel sorumluluğu değişeceğinden bu ihtimalden de bahsetmekte fayda görmekteyiz. Perakendecinin bayi olması durumunda, perakendeci tedarikçiye karşı, sözleşmenin doğası gereği müşteri hizmetleri sunma, tedarikçinin menfaatlerini koruma, bilgi verme, rekabet etmeme ve sır saklama yükümlülüğü altında olacaktır⁴⁷. Buna karşın bayilik ilişkisinin varlığı halinde, tedarikçinin bayi olan perakendeciye karşı sipariş tesliminin sürekli ve düzenli yapılması, bayii desteği verme yükümlülüğü olacağı açıktır.

Bazı durumlarda stoksuz satış yönteminde, birden fazla perakende işlem ve perakendeci olabilmektedir. Bu üçlü ilişkiye dördüncü hatta beşinci kişi de dahil olabilmektedir. Tedarikçinin ürünü yolladığı ilk perakendeci, ikinci perakendeci adına yahut bağımsız hareket eden bir kişi olabilir. Ancak bu kurgu uygulamada çok sık rastlanan bir stoksuz satış modeli değildir ancak bu şekilde bir perakendeci zinciri olması halinde, müşteri ile arasında haklar ve borçlar bakımından irtibat bulunan perakendeci son perakendeci olacaktır.

Perakendecinin hukuki statüsüne baktığımızda, gerek tedarikçi ile olan sözleşmesel ilişkisi gerek müşteri karşısında güttüğü ticari amaç göz önünde bulundurulduğunda TTK 12. maddeye göre tacir olarak değerlendirilecektir⁴⁸.

⁴⁵ Wethekam ve Schiller, s. 29.

⁴⁶ Karşlıoğlu, s. 20.

⁴⁷ Göktaş, s. 3.

⁴⁸ Cemile Demir Gökyayla, “Milletlerarası Özel Hukukta Tek Satıcılık Sözleşmeleri”, 2. Baskı, İstanbul; Vedat Kitapçılık, 2013, s. 126; Haluk Tandoğan, “Borçlar Hukuku Özel Hükümler. Özel Borç İlişkileri, Kendisine Özgü Olan Sözleşmeler, Satış ve Çeşitleri, Trampa, Bağışlama”, C. 1, 6. Baskı, İstanbul; Vedat Kitapçılık, 2008, s. 43.

c. Tedarikçi

Tedarikçi, stoksuz satışın ana unsurudur. Tedarikçi çoğunlukla mal üretimi yaparak birden çok stoksuz satış modeliyle çalışan işletmeye veya farklı ticari işletmelere ürün tedarik etmekte, perakendeciye üretme, saklama ve gönderme sorumluluğundan kurtarmaktadır. Tedarikçinin müşteriye karşı sorumluluğu TBK ve TKHK olarak ayrı mevzuatlara göre değerlendirilmelidir. TBK'ya göre tedarikçinin borçlar hukukuna hâkim olan ilkelerden “*borcun nisbiliği*” ilkesi gereğince müşteriye karşı doğrudan bir sorumluluğu olmamakla birlikte⁴⁹ stoksuz satış sözleşmesinin, tam üçüncü kişi yararına sözleşme olarak kabul edilmesi halinde, borç ilişkilerinin nisbiliği bakımından istisna oluşturacağı düşünülmektedir⁵⁰. Tedarikçinin müşteriye ve perakendeciye TKHK ve ilgili mevzuatlardan kaynaklanan sorumlulukları ise ilerleyen başlıklar altında ele alınmıştır.

Stoksuz satış bir e-ticaret modeli olduğundan, potansiyel müşteriler herhangi bir arabirimi, yer ve zaman kısıtlaması olmaksızın ürünü sipariş edebilirler⁵¹. Tüketici, tedarikçi firma ile stoksuz satış modeliyle çalışan işletmeler arasındaki ilişkiyi biliyor olsun ya da olmasın doğacak tüm uyumsuzluk ve taleplerde stoksuz satış modeliyle çalışan işletmeler ile muhatap olmaktadır. Bu sebeple stoksuz satış modeliyle çalışan tedarikçiler, ticari faaliyette sadece bir aracı rolünde değildir. Nadirde olsa tedarikçi ile perakendecinin arasındaki sözleşme gereği ürün iadeleri müşteri tarafından doğrudan tedarikçiye de yapılabilmektedir ama bu durumda tedarikçinin müşteriye karşı ileri sürebileceği bir hakkın olmadığı ifade edilmektedir⁵².

2. Stoksuz Satış Sözleşmesinin Kurulması

Stoksuz satış sözleşmesi birkaç adımdan oluşur. İlk adımında tedarikçinin, tedarik sözleşmesine taraf olmayı kabul etmesi yer alır ve yapılan anlaşma gereği tedarikçi satıcıya ürünün dijital fotoğrafını ya da bir

⁴⁹ Murat Aydoğdu ve Nalan Kahveci, “*Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Sözleşmeler Hukuku*”, Ankara: Adalet Yayınevi, 6. Baskı, 2023, s. 158; Eren, s. 212; Ahmet Kılıçoğlu, “*Borçlar Hukuku Genel Hükümler*”, Ankara: Turhan Kitabevi, 28. Baskı, 2024, s. 737.

⁵⁰ Derya Ateş, “*Sözleşme İlişkisinin Kurulmasında ve Borç İlişkisinde Üçüncü Kişi*”, TBB Dergisi, 151 (2020), s. 352.

⁵¹ Kartaltepe Behram ve Kazımov Rahib, s. 461.

⁵² Rell Snyder, “*E-Commerce And Supply Chain Management Proceedings Of ASBBS*”, ASBBS Annual Conference: Las Vegas, 20 / 1 (2013), s. 267. İlgili esere göre “*Stoksuz satış sözleşmelerinde üçüncü kişi yararına bir sözleşmenin varlığının kabul edilmesi halinde bu durum söz konusu olabilecektir.*”.

numunesini gönderir⁵³. Bu bilgilere ek olarak tedarikçi ürünün boyutları, materyali, bedenleri, renkleri gibi teknik özellikleri satıcıya sağlar. İkinci adımda satıcı tedarikçiden aldığı bilgiler doğrultusunda, teknik özellikler ve ürünün dijital fotoğrafı ile XML formatında elektronik pazaryerinde ürünü listeler. Üçüncü adımda alıcı listelenen bu ürünü almakla ilgilenirse doğrudan satıcı ile muhatap olur. Satıcı ile alıcının fiyat ve diğer hususlarda anlaşması durumunda, alıcı ürünün ücretini tamamıyla satıcıya yollar. Dördüncü adımda satıcı, alıcının isim, adres ve diğer gerekli bilgileri ile hangi ürünün satıldığı bilgisini tedarikçiye yollar ve tedarikçiye aralarında anlaşmışları ücreti gönderir. Beşinci ve son adımda tedarikçi satılan ürünü, satıcının kendisine bildirdiği alıcı adresine, satıcının, gönderici olarak isminin yazdığı bir halde gönderir⁵⁴.

Bütün bu işlemlerin elektronik bir ortamda taraflar yüz yüze gelmeden gerçekleştiği göz önüne alındığında sözleşmenin kurulma anı ve yerinin ayrıca incelenmesi önem arz etmektedir. Elektronik ticarete elektronik ortamda herkese açık öneri veya öneriye davet yapılabilir⁵⁵. Bazen işletmelerin çevrimiçi ortamlarında önceden hazırlanan programlara yüklenen veriler kapsamında irade beyanları açıklanabilmektedir. Bu irade beyanlarına otomatikleşmiş irade beyanı denilmektedir⁵⁶. Öğretide yer alan bu görüşe göre; elektronik pazar yerlerinde satış için listelenen ürünlerin satış önerisi olduğunu, sözleşmenin kurulabilmesi için ürünün sepete eklenmesi ve ürün satın alınmasının onaylanması gibi hareketlerin yapılması gerekli olduğu, bu eylemde bir kabul iradesi ortaya konduğu düşünülmektedir⁵⁷. Öğretide başka bir görüş ise bu eylemi öneriye davet olarak nitelendirilmekte, perakendecinin ödemeniz alınmıştır şeklinde geri dönüşü ile sözleşmenin kurulduğu ifade etmektedir⁵⁸.

Bu görüşler ışığında kanaatimizce stoksuz satış modelinde, perakendeci ile müşteri arasındaki sözleşmenin kuruluş anı ise satma konu malın ürünün

⁵³ Rani Astutik, "Dropshipper Responsibility In Case Of Damaged Goods In E-Commerce Transactions", Jurnal Penelitian, 19/2 (2022), s. 85.

⁵⁴ Jahari, s. 16.

⁵⁵ Sefa Reisoğlu, "Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler", Ankara: Beta Yayınevi, 25. Baskı, 2014, s. 6.

⁵⁶ Akıncı, s. 68; Necip Kocayusufpaşaoğlu, "Borçlar Hukuku Genel Bölüm C (1) Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşme", Ankara: Filiz Kitabevi, 7. Baskı, 2017, s. 179.

⁵⁷ Kocayusufpaşaoğlu, s. 180.

⁵⁸ Gökhan Antalya, "Borçlar Hukuku Genel Hükümler", C 1., Ankara: Seçkin Yayınevi, 2. Baskı, 2019, s. 249; Şahin Akıncı, "Borçlar Hukuku Genel Hükümler", Konya: Sayram Yayınları, 2022, s. 71.

sepete eklenerek, ürün satın alınmasının onaylanması anıdır⁵⁹. Tedarikçi ile perakendeci arasında ki sözleşme ise perakendecinin tedarikçi ile müşteriye belirlenen ürünün belirlenen zamanda gönderilmesi yönünde anlaşıldığı anda kurulmaktadır. Tedarikçinin ve perakendecinin aynı ortamda olup olmamasına göre sözleşmenin kuruluş anı değişiklik gösterecektir⁶⁰. Perakendecinin elektronik ortamda tedarikçi ile sipariş geldikçe siparişe konu malların siparişte belirtilen alıcı adresine kargolanması yönündeki anlaşması, henüz hiçbir sipariş gelmemiş olsa bile kabul beyanı ile birlikte kurulmuş olacaktır. Perakendecinin tedarikçi ile yalnızca sipariş geldiği zaman iletişime geçerek satıma konu malı müşteri adresine kargolanmasının istenmesi ve perakendecinin bunu kabul etmesi ile sözleşme bu sipariş için verilen kabul beyanı tarihinde kurulmuş olacaktır.

II. TEDARİKÇİNİN SÖZLEŞMEDEN DOĞAN SORUMLULUĞU

A. Tedarik Kavramı ve Tedarik Sözleşmeleri

Tedarik, doktrinde araştırıp bulma, sağlama olarak tanımlanmıştır⁶¹. Tedarik sözleşmesi ise, birden fazla kişi arasında, tedarik konusu şeyin zamanında ve belirlenen bir periyotta, önceden belirlenmiş bir bedelle ve belirlenmiş bir kalitede yerine getirilmesini garanti eden, taraflarına karşılıklı olarak devamlı borç yükleyen, karma nitelikte ve çoğunlukla olarak kurulan hukuksal işlemi tarif etmektedir⁶².

Tedarik sözleşmelerinin konusu, genellikle mal olmak üzere değişik içeriklerden de oluşabilir. Tedarik edilen malın sağlanması, ürün tedariki konusu altına girmektedir. Burada tedarikçi, tedarik sözleşmesi konusu ürünü kendisi de üreterek, perakendeciye teslim edebilir ya da başka bir üreticiden alarak, perakendeciye mal sağlama borcunu ifa edebilir⁶³. Ürün üretme konulu tedarik sözleşmesinin eser sözleşmesine benzerliği kabul edilmekle birlikte, tedarik sözleşmesinin karma yapısı nedeniyle burada eser

⁵⁹ Akıncı, s. 68; Kocayusufpaşaoğlu, s. 179.

⁶⁰ Akıncı, s. 70; Antalya, s. 248; Fatih Bilgili ve Ertan Demirkapı, “Borçlar Hukuku Genel hükümler” İstanbul: Dora Yayıncılık, 18. Baskı, 2024, s. 41.

⁶¹ Astutik, s. 85.

⁶² Burcu Uzun, “Tedarik Sözleşmeleri”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, (2022), s. 6.

⁶³ Ekici, s. 15; Ekici, Escrow sözleşmesini “Bir olayın gerçekleşmesine kadar saklanması maksadıyla üçüncü bir kişiye teslim edilen ve diğer tarafta imzalanmadıkça, bedeli ödenmiş veya dava düşürülmüş, kararlaştırılmış olan olay yahut koşul gerçekleşmiş yahut ifa edilmiş olmadıkça devri hukuken sonuç doğurmayan yazılı belge” olarak tanımlamaktadır.

sözleşmesi niteliği taşıyan bir tedarik sözleşmesinden değil, ürünü üreterek tedarikini sağlamayı amaçlayan isimsiz sözleşme niteliğinde olan bir tedarik sözleşmesinden söz edildiği belirtilmektedir. Bu görüşü desteklemek için ise Hukuk Genel Kurulu (HGK) tarafından, belirlenmiş bir bedelin karşılığında ebatları belirli olan ve sandık yapmak için satın alınan tahtaların teslim edilmesine ilişkin taahhüdün, üretimin seri şekilde ve makineyle yapılması sebebiyle bir sanat özelliği göstermediği için eser sözleşmesi niteliğinde değil ancak satış sözleşmesi olarak nitelendirilmesi gerektiğine hükmettiği örneği verilmektedir⁶⁴.

En temel anlatımla mal tedarikine dayalı bir sözleşme ilişkisinde tedarikçi; malı tedarik ederek teslim etme borcu altına girmektedir. Tedarikçinin malı anlaşılan özelliklerde ve zamanında teslim etmemesi halinde müşteriye buna bağlı haklarını kullanma imkânı doğacaktır. Bu sebeple tedarik sözleşmeleri açısından, tedarikçinin aksine başka bir anlaşma bulunmuyorsa, sözleşmede belirlenen yerde, belirlenen zamanda edimlerini ifa etmesi gerekmektedir⁶⁵.

Taraflar, tedarik sözleşmesinde ifa yeri olarak alıcının adresini belirlemiş olabilir. Bu durumda ifa yeri her seferinde farklılık arz edecektir. TBK 89. maddesi edimin ifa edileceği yerin, taraflarca açık yahut kapalı irade beyanlarıyla belirlenebileceğini düzenlemiştir. Stoksuz satış modelinde tedarik sözleşmesinin ifa yeri doğası bakımından tedarikçinin iş yerinden başka bir ülkede yer alabilecektir. Bu gibi durumlarda ifa yerinin tespiti hususunun kanuna bırakılması karışıklık meydana getirebileceğinden dolayı, sözleşmede taraflarca ifa yerinin açıkça belirlenmesi özellikle tavsiye edilmektedir⁶⁶.

Tedarik sözleşmesinde ifa zamanı konusunda, tam zamanında tedarik sözleşmelerini incelemekte fayda vardır. Tam zamanında tedarik sözleşmeleri, sözleşme taraflarından tedarikçinin sözleşmenin diğer tarafı olan perakendeci yahut müşteri için sözleşmeyle belirlenen bir malı sağlama taahhüdü altına girdiği, diğer tarafın ise -örneğimizde stoksuz satış yapan perakendeci- belirli bir ücret ödeme borcu altına girdiği sözleşmelerdendir. Genel olarak stoksuz satış modelinde tedarikçi ile perakendeci arasında düzenli üretim ve üretilen malın belirli periyotlarla müşteriye gönderilmesi

⁶⁴ Hukuk Genel Kurulu, 2003/15-127 -102 26.02.2003

⁶⁵ Uzun, s. 73.

⁶⁶ Uzun, s. 73; Yakup Korkmaz, "Tam Zamanında Tedarik Sözleşmesi ve Benzer Sözleşmelerle Karşılaştırılması". Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, (2016), s. 1850.

söz konusu olmaktadır. Bazı hallerde tedarikçi ürettiği malı Amazon FBA sistemi gibi perakendecinin belirttiği ara depolara belirli periyotlarla göndermektedir. Bu özelliği nedeniyle tam zamanında tedarik sözleşmeleri, sözleşme tarafları arasında devamlı bir borç ilişkisi doğuran, sözleşmenin tam iki tarafa borç yükleyen, uzun süreli çerçeve sözleşmelerdir. Tam zamanında tedarik sözleşmeleri genellikle çerçeve nitelik arz ettiğinden belirli bir malın tedariki ve ödeme bilgisini içermemekte⁶⁷, buna karşın bağımsız satışa ilişkin sözleşmelerin, belirli bir talep üzerine, tedarik edileceği zamanı ve tedarik miktarını düzenleyen bilgiler içermektedir⁶⁸. Yani temelde yer alan bu çerçeve sözleşme genel olarak sözleşmenin ifası için taraflara düşen hak ve yükümlülükler belirlenmektedir. Örneğin; sözleşme ile yeni sipariş ile ürünün teslimatında nasıl bir yolun izleneceği, siparişlerin hangi aralıklarla ve hangi zaman diliminde teslim edilebileceği gibi hükümler düzenleme altına alınmaktadır. Bu özelliği göz önüne aldığımızda, tam zamanında tedarik sözleşmelerin, art arda teslimli satış⁶⁹ sözleşmelerinin de bir alt türünü oluşturduğunu söyleyebiliriz. Kanaatimizce; stoksuz satış modelinde de tam zamanında tedarik sözleşmesi için ifade edilen ifa zamanı hükümlerinin uygulanması ve ifa zamanına ilişkin ihlal halinde tedarikçinin buna ilişkin sorumluluğuna gidilmesi gerekmektedir.

1. Tedarikçinin Hakları

Tedarikçi, üretme, saklama, gönderme benzeri aktif sorumluluklar altında olan, müşterinin doğrudan doğruya muhatap olmadığı, hakları ve sorumlulukları yalnızca perakendeciye karşı olan stoksuz satış modelinin en önemli üçüncü tarafıdır. Tedarikçinin yer almadığı bir stoksuz satış ilişkisini düşünmek imkânsızdır.

Stoksuz satış modeli üçlü bir ilişki içerdiğinden perakendeci sadece müşteriye karşı değil tedarikçiye karşı da yükümlülük altındadır. Perakendecinin tüketici sıfatına sahip olmaması nedeniyle tedarikçiye yükümlülükleri ve ayıbı bildirme külfeti TBK, CISG ve aralarındaki sözleşme ilişkisine göre belirlenecektir⁷⁰. Oysa, müşterinin ayıbı doğrudan tedarikçiye bildirmesi külfeti yoktur⁷¹. Bu durumun istisnası, perakendecinin

⁶⁷ Rona Serozan, “Borçlar Hukuku Genel Bölüm- İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme”, İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 8. Baskı, 2022, s. 126.

⁶⁸ Uzun, s. 89.

⁶⁹ H. Mert Doğu, “Ardı Ardına Teslimli Satış Sözleşmesinde Satıcının Ayrıptan ve Zapttan Sorumluluğu”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (2018), s. 505.

⁷⁰ Çırkan, s. 84.

⁷¹ Akıncı, s. 213.

tedarikçisiyle ilgili inceleme ve ayıpları bildirme külfetinin genel hüküm ve koşullar aracılığıyla müşteriye devrettiği hallerdir⁷². Perakendeci tacir olmasa bile, tedarikçisine karşı, satın alınan ürünü kendisi teslim almış ve incelemiş gibi muamele görmelidir. Perakendecinin ayrıca muayene ve ayıbı bildirme külfeti gereğince, satın alınan ürünlerdeki herhangi bir maddi kusur veya düşük performansa eşdeğer koşullar hakkında kapsamlı bir şekilde ve mümkün olan en kısa zamanda tedarikçiyi bilgilendirmesi gerekmektedir⁷³.

2. Tedarikçinin Sorumluluğu

Stoksuz satış modelinde tedarikçi, en basit tanımıyla, perakendeci adına müşteriye ürünü teslim borcu altına giren kişidir. Perakendecinin müşteriye karşı tasarrufu çerçevesinde tedarikçi bir nevi perakendecinin vekili konumundadır, çünkü müşteriye mülkiyetin devrini gerçekleştirecek olan taraf perakendeci adına tedarikçidir⁷⁴.

Uygulamada tedarikçinin ürünü müşteriye genellikle deniz aşırı bir şekilde kargoladığı görülmektedir. Bu halde basit haliyle bir taşıma ve teslimden ziyade daha kapsamlı uluslararası ticari bir işten söz edilebilecektir⁷⁵. Gönderilen ürünün türüne göre gümrük mevzuatları uyarınca taşıma öncesi ve taşıma sırasında genel bir muayene genellikle şart koşulmaktadır⁷⁶. TBK 223. maddesine göre de incelemenin ayıbın açık olduğu durumlar dışında aşamalı olarak yürütüldüğü unutulmamalıdır⁷⁷. Malların perakendecinin anlaşmalı olduğu taşıma şirketleri ile nakliye etmek maksadıyla teslim alınmasında, malları incelemek ve sağlanan belgelere dayanarak malların miktarını ve cinsini kontrol etmek yeterlidir. Bahsi geçen mal kalite özellikli bir mal ise ve kalitesi laboratuvar incelemesi sonucu belirlenebiliyor ise perakendecinin malı teslim alır almaz, üründen test edilebilir bir numune alması da gerekli olabilmektedir⁷⁸.

⁷² Cevdet Yavuz, "Özellikle Tüketicinin Korunması Sorunu Bakımından Satıcının Satılanın Ayıplarından Sorumluluğu", İstanbul: Beta Yayınevi, 1989, s. 110; Tandoğan, s. 177.

⁷³ Korkmaz, s. 1846; Hayriye Doğramacı, "Çerçeve Sözleşme Kavramı, Çerçeve Sözleşmelerin Amacı ve Ekonomik Fonksiyonu", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 30 /3 (2022), s. 1043-1077; Hayriye Doğramacı, "Çerçeve Sözleşmeler", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2010, s. 31.

⁷⁴ Korkmaz, s. 1849, HGB (Alman Ticaret Kanunu) §929, Ateş, s. 344; Kılıçoğlu, s. 708.

⁷⁵ Achilles, § 270.

⁷⁶ Achilles, § 270.

⁷⁷ Semih Yünlü, "Türk Borçlar Kanunu Hükümlerince Satıcının Ayıp sorumluluğu Bakımından alıcının külfetleri", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 25/1 (2019), s. 333.

⁷⁸ BGB § 929.

Tedarikçinin doğal olarak ilk hakkı sattığı ürünün bedelinin zamanında ve eksiksiz ödenmesidir. Tedarikçi bu hakkını ancak perakendeciden talep edebilecektir. Çünkü tedarikçiye bu hakkı sağlayan sözleşme perakendeci ile tedarikçi arasında tesis edilmektedir.

Tedarikçinin hukuki işlemdeki pozisyonunu değerlendirdiğimizde, TBK m 129 hükmünce üçüncü şahıs lehine sözleşmede, üçüncü kişi lehine işlem yapmak zorunda olan yani malı perakendeci adına müşteriye teslim etmek zorunda olan sözleşme tarafıdır⁷⁹. Bu durumda müşterinin ve perakendecinin üçüncü kişi yararına sözleşmeden kaynaklanan, malın teslim edilmesine ilişkin haklarını kullanabilmesi sözleşmenin doğası gereği mümkündür. Tedarikçi müşteriye karşı tam ve zamanında teslim ile yükümlü olduğu gibi perakendeci ile arasındaki hukuki ilişki gereği perakendeciye karşı da mesuldür.

Stoksuz satışta tedarikçiyi yalnızca perakendeci ile arasında satış sözleşmesi bulunan ve aralarındaki sözleşme gereği teslimin başkasına ve stoksuz perakendecinin adresinden başka bir adreste yapma yükümlülüğü olan bir kişi olarak da düşünebiliriz. TBK'ya göre perakendeci ile tedarikçi arasında ki sözleşmede *borçların nisbiliği* ilkesi gereğince ayıp olması halinde tedarikçi yalnızca perakendeciye karşı sorumludur⁸⁰. Ancak müşterinin tüketici olması halinde 6502 sayılı TKHK, Satış Sonrası Hizmetleri Yönetmeliği 14'üncü maddesi ve Garanti Belgesi Yönetmeliği 5'inci maddesi gereğince tedarikçi üründe ki ayıptan bazı hallerde müşteriye karşı doğrudan sorumludur⁸¹.

Tedarikçinin perakendeciye karşı sözleşmesel yükümlülüğü, tam zamanında tedarik sözleşmesi ile açıklanabilir ancak belirli nedenlerle stoksuz satış sözleşmelerinin tedarikçi ile perakendeci arasında bir satış sözleşmesi oluşturduğu düşüncesindeyiz. Bu nedenle tedarikçi, perakendeciye karşı satış sözleşmesinin hükümlerine göre sorumludur.

3. Ayıplı Mal Kavramı ve Tedarikçinin Ayıptan Doğan Sorumluluğu

Perakendeci ile tedarikçi arasındaki sözleşmenin adi satışa konu ulusal bir sözleşme olması yahut milletlerarası satıma konu olmakla birlikte

⁷⁹ Doğu, s. 90; Uzun, s. 89; Korkmaz, s. 1850.

⁸⁰ Bkz. Dipnot 50.

⁸¹ Aydoğdu ve Kahveci, s. 203, 211, 212; Hamza Er, "Türk Hukuku'nda Üreticinin ve İthalatçının Satım Sözleşmesinde Ayıptan Sorumluluğu", TAAD, 38 (2019), s. 280.

MÖHUK 24. maddesi gereğince, TBK'nın sözleşmeye uygulanacağı taraflar tarafından belirlenmişse TBK'nın ayıba ilişkin hükümleri sözleşmede uygulanacaktır. TBK 217 ile 231. maddeleri arasında satış sözleşmelerinde ayıp ve ayıba bağlı sonuçlar düzenlenmiştir. TBK 227. maddesinde alacaklıya ayıba bağlı seçimlik haklar tanınmıştır.

Seçimlik haklar, satılan malın ayıplı olmasından ötürü bozulan sözleşme dengesinin yeniden inşası için, alıcıya tanınmış haklardandır⁸². Seçimlik haklar inşai nitelik taşırlar ve söz konusu haklar, ikinci fıkrada açıklanan sözleşmeden cayma veya malın ayıpsız bir şekilde değiştirilmesi haklarına dönüştürülebilirler. Bu hakların özelliği kullanıldıktan sonra geri dönülemez olmalarıdır. Dolayısıyla seçimlik haklardan vazgeçmek mümkün değildir. Buradaki seçimlik hakları TBK 125. maddesinde yer bulan seçimlik haklarla karıştırmamak gerekmektedir. TBK 125. maddesi borçlunun temerrüdü halini düzenlemiştir. Bu maddeye göre borçlunun, alacaklının kendisine verdiği süre içerisinde borcunu ifa etmesi ve gecikme nedeniyle alacaklıya bir tazminat ödemesi gerekmektedir. Öte yandan alacaklı borcun ifasından vazgeçerek, sözleşmeden dönme ve buna bağlı müspet zararının giderilmesini de talep edebilir. TBK 227. maddesinde ise alıcının seçimlik hakları, satılanı geri vermeye hazır olduğunu bildirerek sözleşmeden dönme, satılana ayıp oranında satış bedelinden indirim talep etme⁸³, satılanın ücretsiz olarak onarılmasını isteme ve imkân varsa satılanın ayıpsız benzeri ile değiştirilmesini isteme olarak sayılmıştır. Maddeye göre, alıcı seçimlik haklarını belirli sınırlamalarla kullanılabilecektir. Satıcı burada, alıcının seçimlik haklarını kullanmasını engelleyerek aynı ürünün ayıpsız bir benzerini verebilir yahut ayıplı üründen kaynaklanan zararı giderebilir. Alıcı, bu madde kapsamındaki seçimlik haklarından dönme hakkını kullandığında dönme haklı bir sebep oluşturmuyorsa hâkim müdahale ederek ürünün onarılmasına veya satış bedelinin indirilmesine karar verebilir⁸⁴. Yine, alıcının seçimlik haklarını kullanmasından satılan malın değeri ile ilgili sınırlamalar

⁸² Mehmet Şengül, "Seçimlik Borçlara İlişkin Temel Özellikler ve Seçimlik Borçların İfası". Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, XV/3-4 (2011), s. 207-48; Serra Kocar, "Ticari Satış Sözleşmesi ve Ticari Satışta Ayıp Sorumluluğu", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, s. 13. İlgili esere göre bu ayırımın ortaya çıkmasındaki ana neden "TBK'da satıcının temerrüdüne ilişkin düzenlemesidir. TBK m. 212'ye göre, ticari satışlar için özel bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre, zilyetliğin devredilmesi için bir süre belirlenmiş olan ticari satışlarda, satıcının temerrüde düşmesi durumunda, bakımından devir isteğinden vazgeçtiğinin kabul edilerek borcun ifa edilmemesinden doğan zararının giderilmesini talep ettiği kabul edilmektedir."

⁸³ Hartmuth Oetker, HGB (8.Baskı, C.H.Beck, 2024) § 377, § 261.

⁸⁴ M. Akif Tutumlu ve Özge Tutumlu, "Ayıplı Mal Hukuku", Ankara: Seçkin Yayınları, 2. Baskı, 2023, s. 179.

vardır. Satılan malda ki eksiklik çok fazla değilse, alıcı seçimlik haklarını tamamen kullanamaz.

Seçimlik haklar, tek taraflı bir irade beyanı ile kullanılmaktadır. Seçimlik hakların alıcı tarafından kullanılması için satıcının kusurunun aranmadığı gibi onayı ya da kabulü de gerekmemektedir⁸⁵. Yenilik doğuran hak niteliğinde olan seçimlik hakların terditli olarak kullanılması da mümkün değildir⁸⁶. Olağan durumda seçimlik haklar bir kez kullanılabilir⁸⁷ ancak malın süresi garanti süresi içerisinde tekrar arızalanması, malın onarım süresinin aşılması, malın onarımının mümkün olmaması gibi durumlarda istisnai olarak seçimlik haklar ikinci kez kullanılabilir⁸⁸. Seçimlik hak değiştirilemez, tüketici seçimlik hakkını yapmış ve bu seçimi yerine getirmişse bu aşamadan sonra seçimden dönerek başka bir seçim yapamaz⁸⁹. Alıcı belirli bir seçimlik hakkı seçime zorlayamaz⁹⁰. Seçimlik hakkı kullanabilmek için ayıbın niteliği belirlenmelidir⁹¹. Alıcının satılardaki ayıbı gözden geçirme⁹² ve süresinde satıcıya bu ayıpları bildirme külfeti altında olduğundan, bu külfeti yerine getirmediği için özel hükümlere göre hakkını kaybetmiş olsa da yine de genel hükümlere dayanarak seçimlik hakkını talep edebilmelidir⁹³. Bu durum, adalet dengesi açısından da uygundur⁹⁴.

Seçimlik haklardan birisi olan alıcının sözleşmeden dönmesinin hukuki sonucu sözleşmeyi sona erdirerek, tasfiye sürecine sokmasıdır⁹⁵. TBK 229.

⁸⁵ Cemile Turgut, "Türk Borçlar Kanunu Uyarınca Satış Sözleşmesinde Ayıp Nedeniyle Bedelde İndirim Hakkı", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 75 /1 (2021, s. 455.

⁸⁶ 15. Hukuk Dairesi 2013/5819 "Bu metinde davacının seçimlik hakkının uyuşmazlığa uygun düşmediği durumlarda, bilirkişi raporuna göre kabul edilen seçimlik hakkın kullanılması gerektiği belirtilmektedir. Mahkemenin, davacının ücretten indirim yapılması yönündeki seçimlik hakkını kullanması gerektiği yönündeki talebini kabul etmeyip, dönme seçeneğini tercih ettiği için davanın reddedilmesinin doğru olmadığı vurgulanmaktadır. Bu nedenle kararın bozulması gerektiği sonucuna varılmaktadır."

⁸⁷ Harun Demirbaş, "Yenilik Doğuran Haklar", İstanbul: Vedat Kitapçılık, 1. Baskı, 2007, s. 75.

⁸⁸ Yargıtay 13 Hukuk Dairesi, 2019/6097 14.05.2019.

⁸⁹ Yargıtay 13 Hukuk Dairesi, 2019/7352 18.06.2019.

⁹⁰ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 2016/542 20.04.2016.

⁹¹ Vedat Buz, "Madeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar", Ankara: Yetkin Yayınevi, 2005, s. 258.

⁹² Yargıtay 13 Hukuk Dairesi, 2010/5933 29.04.2010.

⁹³ Tutumlu ve Tutumlu, s. 197.

⁹⁴ Tutumlu ve Tutumlu s. 200.

⁹⁵ Yargıtay 13 Hukuk Dairesi, 2014/16687 29.05.2014. İlgili kararda "Bu maddenin gereği olarak, satın aldığı malı işlerin normal seyrine göre, imkân olur olmaz incelemeli ve satıcının sorumluluğunu gerektiren bir ayıp tespit ettiği zaman bunu satıcıya hemen (uygun süre içinde) bildirmelidir. Bu ihmâl edilirse, satılan mal kabul edilmiş sayılır. Ancak, satılan malda normal bir inceleme ile tespit edilemeyen bir ayıp varsa ve bu ayıp daha sonra ortaya çıkarsa, yine bu ayıbı satıcıya hemen bildirmedeği takdirde satılan malı bu ayıpla kabul etmiş sayılır. Borçlar Kanunu'nun 198. Maddesi (6098 sayılı B.K.'nin 223.

maddesi dönmeye bağlı tasfiye süreci düzenlenmiş ve satış sözleşmesinden dönen alıcının, satılanı, ondan elde ettiği yararları ile ya geri vermekle yükümlü olduğunu hüküm altına almıştır. Bununla birlikte alıcı satıcıdan, alıcının ödemiş olduğu satış bedelinin faiziyle birlikte geri verilmesi, alıcının yapmış olduğu yargılama giderleri ile satılanın saklanması için yapmış olduğu giderlerin ödenmesi, ayıplı maldan doğan doğrudan zararların giderilmesi talep edebilecektir.

TBK 229/2. maddesi, satıcının ayıptan sorumlu olduğu süre boyunca alıcının diğer zararlarını da gidermekle yükümlü olduğunu ancak ayıbın meydana gelmesinde satıcının herhangi bir kusuru yoksa satıcının sorumluluğunu gidilemeyeceğini düzenlemiştir.

TBK, ayıplı malın neden olduğu seçimlik hakların kullanımı için zaman aşımı öngörmüştür. TBK 231. maddesi, satıcının daha uzun bir süre için taahhüt altına girmemesi halinde, ayıptan doğan sorumluluğuyla ilgili zamanaşımı süresini iki yıl olarak düzenlemiştir. Burada dikkat edilmesi gereken husus satılan malın ayıbı daha sonra ortaya çıksa bile, alıcının malı devralmasından itibaren iki yıl geçtikten sonra hakların kullanımının zamanaşımına uğrayacağıdır⁹⁶ ancak, satıcı, satılanı ayıplı olarak devretmekte ağır kusurlu ise, iki yıllık zamanaşımı süresinden yararlanamayacaktır⁹⁷.

Alıcının TBK hükümlerine göre sözleşmeden dönme hakkını kullanmasından sonra alıcının birtakım yükümlülükleri vardır. TBK 229/1 maddesi gereğince dönme iradesinin kullanılmasından sonra ayıplı malın iade edilmesi gerekmektedir. Alıcı ayıplı malı tüm faydalarıyla birlikte satıcıya iade etmelidir⁹⁸. Alıcının kullanım yaptığı sürenin bedelini ya ödeyip ödemeyeceği öğretide tartışmaya konu olan bir durumdur. TBK 229. maddesi kullanım bedelinin satıcıya ödenmesi gerektiği düzenlemesine yer

maddesi), belirtilen süre içinde bildirilmeyen ayıplar için dava açılmayacağı öngörmektedir.” hükmü yer almaktadır.

⁹⁶ Ömer Ergün, “*Borçlar Hukuku (Özel Hükümler) Ders Notları*”, Ankara: Seçkin Yayınları, 2. Baskı, 2023, s. 84.

⁹⁷ Özlem Acar, “*Satıcının Ayıptan Doğan Sorumluluğu*”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 13/2 (2020), s. 116.

⁹⁸ Şeyda Karaahmetoğlu, “*Türk Borçlar Kanunu’na Göre Satıcının Ayıptan Sorumluluğunda Alıcının Sözleşmeden Dönme Hakkı*”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 11/145 (2016), s. 949.

vermiştir⁹⁹. Bu kullanım bedelinin tüketici sözleşmeleri bakımından alınmaması gerektiği yönünde görüş bildiren yazarlar vardır¹⁰⁰.

Ayıba karşı tekeffül sorumluluğu alıcının, satılanın hasarın geçtiği anda satıcıya bildirdiği veya dürüstlük kuralı gereği ondan beklenen gerekli özellikleri taşımamasından dolayı sorumlu olmasıdır¹⁰¹. TBK m. 229/1 alıcının malın zilyetliğini elde edemediği durumlarda da satıcıya karşı ayıba ilişkin hakların ileri sürülebileceğini düzenlemiştir. Buna göre teslim gerçekleşmediği için alıcının ayıbı bildirmesi için gereken, muayene ve gözden geçirme ve ihbar yükümlülüğü için zamanaşımı malın zilyetliğinin devrinden sonra başlayacaktır.

Kanun koyucu, alıcının seçimlik haklarını kullanması haricinde TBK 227/2'de belirtilen diğer tazminat haklarından da yararlanabileceğini düzenleme altına almıştır. Bu tazminat talebi alıcının seçimlik haklarla birlikte kullanılabilmesi gibi ayrı olarak da talep konusu yapılabilmektedir¹⁰². TBK 227/2 gereğince alıcıya tanınan tazminat hakkının bir benzeri TKHK 11/6. maddesinde yer almıştır. Bu düzenlemeye göre de tüketici, malın ayıplı olmasından kaynaklanan tazminat hakkını, belirtilen seçimlik haklarla birlikte kullanabileceği gibi, bağımsız olarak ileri sürebilir. Ancak TKHK kapsamında tüketicinin manevi tazminat talepleriyle ilgili özel bir düzenlemeye yer vermeyen kanun koyucu, bu konuda genel hükümlere atıfta bulunmayı tercih etmiştir¹⁰³.

Bir işin ticari olup olmadığı, TTK 3 ve 19. maddeleri göz önünde bulundurularak belirlenmelidir. Ticari satış sözleşmesi, konusu bir ticari iş olduğundan, adi ve tüketici sözleşmelerinden farklı olarak ticari hükümlere

⁹⁹ Tutumlu ve Tutumlu, s. 228.

¹⁰⁰ Yeşim M. Atamer ve Murat İnceoğlu, "Satış Sözleşmesinde Tüketicinin Seçimlik Hakları ve Avrupa Birliği Hukuku ile Uyum Sorunu" İstanbul: Otomotiv Distribütörleri Derneği, 2012, s. 17; Yargıtay 13 Hukuk Dairesi, 2013/6756-17624 T. 26.06.2013.

¹⁰¹ Ahmet Karakocalı ve Ali Suphi Kurşun, "Tüketici Hukuku", İstanbul: Aristo Yayınevi, 1. Baskı, 2015, s. 68; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 2005/391 22.06.2005.

¹⁰² Ömer A. Atasoy ve Hanife Özgül, "Ticari Satış Sözleşmelerinde Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu Bağlamında Ayp İhbarında Şekil ve İspat Sorunu", İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 3/1 (2017), s. 7; Ahmet Türkmen, "Tüketici İşlemlerinde Ayıplı Mal ve Hizmetten Doğan Seçimlik Hakların Tabi Olduğu Zamanaşımı ve Bunun Garantili Taahhütleriyle İlişkisi", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 16 (2014), s. 3399.

¹⁰³ Elif Polat, "Borçlar-Ticaret ve Tüketici Hukuku Bakımından Ayıplı Mal Kavramının İncelenmesi". Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, 8/1 (2022), s. 225; Miray Özer Deniz ve İdil Nur Gürbüz Gökberk, "Tüketicinin Ayıplı Hizmet Halinde Manevi Tazminat Talebi", TAAD, 53 (2023), s. 434; Yargıtay 15 Hukuk Dairesi, 2018/1512 11.4.2018. İlgili kararda "...düğün sırasında çekilen kamera kayıtlarının bozuk olması sebebiyle ortaya çıkan eserin ayıbının önemli ve kabul edilemez olduğunu ve bu nedenle gelin ve damadın ayrı ayrı manevi tazminat istemini davayı kabul etmiştir."

tabi olacaktır¹⁰⁴. Ticari satış, genellikle bir kişinin mesleki faaliyetleri kapsamında tekrar satmak veya işletmesinde üretim amaçlı satın aldığı malları içeren bir satış şeklidir. Ticari satış sözleşmeleri, adi veya tüketici satış sözleşmelerinden unsurlar açısından farklı değildir¹⁰⁵. Bu durumda stoksuz satış modelinde alıcının tacir olması durumunda ticari satıştan söz edilecektir. Ticari bir sözleşmenin varlığı durumunda, satıcının ayıp sorumluluğu TTK 23/1-c hükmüne göre TBK hükümlerine göre gerçekleştirilecektir. TTK 23/b hükmüne göre ise tacirler için hakların kullanımı bakımından daha sınırlı bir süre öngörülmüştür. Buna göre tacirler arasında gerçekleşen satışlarda, malın tesliminde açıkça ayıbın anlaşıldığı durumlarda, alıcı iki gün içinde satıcıya durumu bildirmekle yükümlüdür¹⁰⁶. Buna karşın ayıp açık değilse, alıcının malı teslim aldıktan sonra sekiz gün içinde malı incelemesi veya incelettirmesi gerekmektedir. Eğer bu inceleme sonucunda malın ayıplı olduğu ortaya çıkarsa, alıcının haklarını korumak için bu durumu satıcıya ihbar etmesi gerekmektedir. TTK 23/1-c, ticari satışlarda ayıbı üç şekilde tasniflemiştir. Açıkça belli ayıplar, satış sırasında muayeneye gerek olmadan açık bir şekilde belirgin olan ayıplardır¹⁰⁷. Satıma konu bilgisayarın plastiğinin kırık olması bu duruma örnek gösterilebilir. Bu tür bir ayıbın varlığı durumunda, ya iki gün içinde durumu bildirmek zorundadır. Açıkça belli olmayan ayıplar ise, satış sırasında açık olmayan ancak makul bir inceleme ile tespit edilebilecek ayıplardır¹⁰⁸. Örneğin, satıma konu tablet cihazının şarj girişinin bozuk olması. Böyle bir ayıbın varlığı halinde, malı teslim aldıktan sonraki sekiz gün içerisinde alıcı malı incelemeli veya incelettirmeli ve ayıbın varlığını tespit ettiği durumda satıcıya ihbar etmelidir. Gizli ayıplar ise, ilk etapta yahut olağan muayene ile tespiti mümkün olmayan ayıplardır¹⁰⁹. Dizüstü bilgisayarın fanının belirli bir çalışma süresinden sonra ses yapması buna örnek gösterilebilir. Gizli ayıbın fark edildiği anda alıcı satıcıya ayıbı derhal bildirmekle yükümlüdür. Ticari satışlarda, ayıbın bildirilmesi için gerekli olan zamanaşımı süresi, teslim tarihinden başlamaktadır. Gizli ayıplarda, ayıp teslimden çok sonra ortaya

¹⁰⁴ Polat, s. 217.

¹⁰⁵ Hasan Ayrancı ve Fahrettin Aral, "Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri", Ankara: Yetkin Yayınevi, 16. Baskı, 2023, s. 72.

¹⁰⁶ Mustafa Ünlütepe, "Taşınır Satış Sözleşmesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu Bakımından Gözden Geçirme ve Bildirim Külfetinin Yerine Getirilmesinin Tabi Olduğu Süreler", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 24/1 (2018), s. 299.

¹⁰⁷ Kübra Yıldız, "Satış Sözleşmelerinde Ayıp Bildirimi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019, s. 66.

¹⁰⁸ Eren, s.113.

¹⁰⁹ Yargıtay 14 Hukuk Dairesi, 9832/10921 25.09.2012.

çıkırsa bile zamanaşımı süresi yine teslimle başlamaktadır¹¹⁰. Ticari satışlarda, ayıpların ihbar ve ihtarı için bir şekil şartı bulunmamaktadır¹¹¹. Bütün bu nedenlerle tedarikçi ile perakendeci arasındaki sözleşme ilişkisinin niteliği göz önüne alındığında, ticari satıma konu edilen malın ayıbında iç hukuk bakımından TTK hükümlerinin uygulanabileceği ve sürelerin perakendeci bakımından dezavantajlı olduğunu belirtmemiz gerekmektedir.

Sözleşmenin milletlerarası mal satışına konu bir sözleşme olması ve CISG'in uygulama alanında kalması durumunda, gereği gibi ifa etmeme hükümlerine bakmamız icap edecektir. CISG 35. maddesi malın teslim edilmemesi halinde alıcıya CISG 45 vd. maddelerince haklarını kullanması için yetki vermektedir. CISG, satıcının ayıptan kaynaklanan sorumluluğunu "Malların Sözleşmeye Uygunluğu ve Üçüncü Kişilerin İddiaları" başlıklı ikinci bölümünde 35-44. maddeleri arasında düzenlemiştir. CISG, genel olarak Türk hukuku ile benzer bir şekilde kusurdan bağımsız olarak satıcının sorumluluğunu düzenlemektedir. Ancak CISG, Türk hukukundan farklı olarak, ayıp ve zapta karşı tekeffülü aynı kapsamda düzenlemiştir¹¹². Buna göre, alıcının satıcıya malların sözleşmeye aykırılığını bildirmesi için en fazla iki yıllık bir süresi vardır. Alıcı bu süre içerisinde bildirim yapmazsa, sözleşmeye aykırılıktan kaynaklanan haklarını ileri sürme hakkını kaybedecektir. Yine de bu süre sözleşmede belirtilen garanti süresinden daha kısa olamaz. Satıcının ayıba karşı sorumluluğu bu iki yıllık süre ile sınırlandırılmıştır¹¹³. Bu iki yıllık süre, malın teslim tarihinden itibaren başlar¹¹⁴. CISG'de belirtilen iki yıllık süre, zorunlu değildir, yani taraflar bu süreden daha uzun veya kısa bir süre belirleyebilirler¹¹⁵.

CISG, ayıplı ifayı sözleşmeye aykırılık olarak tanımlamış, sözleşmeye aykırılık durumunda hangi hukuki sonuçların uygulanacağı hususunda CISG aykırılığın türü değil aykırılığın ağırlığını ölçü almıştır. Alıcının, malın

¹¹⁰ Aydoğdu ve Kahveci, s. 113.

¹¹¹ Polat, s. 217.

¹¹² Hilal Lale Ayhan, "Birleşmiş Milletler Viyana Satış Sözleşmesi'ne Göre Uluslararası Satış Sözleşmelerinde Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 15/2 (2021), s. 3.

¹¹³ Şengül, s. 11; Şükran Şıpka ve Ahmet Cemil Yıldırım, "Yeni Türk Borçlar Kanunu ve CISG'e Göre Satış Sözleşmeleri", İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 1. Baskı, 2012, s. 260.

¹¹⁴ AB Tüketici Satışlarına İlişkin Direktif, TKHK m. 4, TBK m. 236, TTK' da iki yıllık süre benimsenmiştir; Atamer, s. 216; Şıpka, s. 265. İlgili eserde Şıpka "İki yıllık sürenin başlangıcı fiilen malın teslim alındığı andır. Fiili teslimden önce alıcının malik olması ya da riskin ya geçmesi iki yıllık sürenin başlangıcını etkilemeyeceğini" ifade etmiştir.

¹¹⁵ Acar, (ayıp) s. 41; CISG m. 40'a göre; "...satıcının ayıpları bilmesi veya bilmesinin gerektiği durumlarda, bunları bildirmemesi hâlinde, satıcı iki yıllık sürenin geçtiğini ileri süremeyecektir."

ayıplı olması durumunda kullanabileceği seçimlik haklar, CISG'in 46 ile 52. maddeleri arasında (hem ayıba hem de zapta karşı tekeffül sebebiyle doğan haklar bir arada) düzenlenmiş buna ek olarak alıcının ayıp nedeniyle doğrudan zarar gördüğü durumlarda CISG 74 ile 77. maddeleri uyarınca satıcıdan tazminat talep etme hakkı da güvenceye alınmıştır¹¹⁶. Düzenlemeler, sözleşmenin ihlalinin esaslı bir ihlal olması durumunda alıcının malın misliyle değiştirilmesini isteyebileceği gibi sözleşmeden dönme hakkını içermektedir. TBK 106. maddesinde ifanın yerine tazminat hakkı düzenlenmiştir. Buna göre alıcının tazminat hakkını ileri sürebilmesi için sözleşmeden dönmesi şart değildir. CISG'e göre ise sözleşmeden dönmeden tazminat talep etme hakkı ileri sürülemez¹¹⁷. Bunun içinde sözleşmenin esaslı olarak ihlal edilmiş olması gereklidir. TBK 106. maddesi alıcının bu tazminatı talep edebilmesi için kusur şartı aramaktayken, CISG tazminat ödenmesi için kusur şartı aramamaktadır¹¹⁸.

CISG 46. madde sözleşmeye aykırılık halinde mallar sözleşmeye uygun değil ise ve bu aykırılık esaslı bir aykırılık teşkil ediyorsa CISG 39. maddede yer alan bildirim yapmak ve makul bir süre vermek koşuluyla satıcıdan malın misliyle değiştirilmesini¹¹⁹ veya mallar sözleşmeye uygun değil ve satıcıdan sözleşmeye aykırılığın onarım yoluyla giderilmesini istenebiliyorsa yapılacak bildirim ve bildirim sonrası verilecek makul bir sürede onarım talebinin ileri sürülebileceğini düzenlemektedir. CISG 49. madde gereğince satıcının anlaşmada ki yükümlülüğü yerine getirmemesi halinde ve bu aykırılığın esaslı bir aykırılık oluşturması halinde alıcı sözleşmeden dönebilecek, CISG 50. maddeye göre malların sözleşmeye uygun olmaması halinde, bedel ödenmiş dahi olsa fiilen teslim edilen malların teslim tarihindeki değeri ile sözleşmede anlaşılan malların değeri arasındaki farkın satış bedelinden indirilmesini talep edebilecektir.

¹¹⁶ Hayrunissa Özdemir, "Türk Borçlar Kanunu ve Viyana Satış Sözleşmesine Göre Ayrıptan Doğan Sorumluluğun Şartları", Ankara: Yetkin Yayınevi, 1. Baskı, 2013, s. 97.

¹¹⁷ Şebnem Akipek Öcal, *Viyana Satış Antlaşması (CISG)*, Ankara: Yetkin Yayınları, 1. Baskı, 2020. s. 359. İlgili eserde menfi zararın tazmini şu şekilde ifade edilmiştir "CISG sisteminde sözleşmenin ortadan kaldırılması halinde yalnızca menfi zararın tazmin edilmesi kabul edilmemektedir. Aksine kural müspet zararın tazminidir. CISG sözleşmenin ortadan kaldırılması ve ifadan vazgeçme halinde tazminat haklarını ayırmamaktadır."; Zeytin, s. 331. İlgili eserde Zeytin "Alacaklının ifaya engel olması durumunda CISG m. 79'daki gibi CISG m. 80'e göre tazminat alamaması durumu ortaya çıkacaktır." ifadesine yer vermiştir.

¹¹⁸ Yavuz Dayıoğlu, "CISG Uygulamasında Sözleşmenin İhlali Halinde Alıcının Hakları ve Özellikle Tazminat Talep Etme Hakkı", İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, 2011, s. 173.

¹¹⁹ Yıldız, s. 122.

Alicının, CISG'de yer alan ayıp nedeniyle doğan seçimlik haklarının yanı sıra, kendi ülkesinde uygulanan ve bu haklarla çatışmayan haklardan da yararlanma hakkı vardır¹²⁰. Burada dikkat edilmesi gereken alıcının birden fazla seçimlik hakkını kullanabilmesi için, kullanacağı hakların nitelikleri arasında çatışma olmaması gerektiğidir¹²¹. Alicının aynen ifa talebinde bulunabilmesi için CISG 28. Madde gereğince ifa talebinde bulunulan devletin iç hukukunda bu talebin yerine getirilmesi mümkün olmalı¹²², ve bu hakkın kullanımı alıcının diğer kullanmak istediği haklarla çelişmemelidir¹²³. Alicının aynen ifa talebinde bulunması halinde, satıcı başlangıçta vaat ettiği şekilde ifa etmek zorundadır¹²⁴. Türk hukukunda aynen ifanın talep edilmesi hâlinde satıcıya ek süre vermek zorunlu iken¹²⁵, CISG kapsamındaki satışlarda aynen ifanın talep edilmesi hâlinde satıcıya ek süre verilmesi alıcının isteğine bağlı kılınmıştır¹²⁶.

CISG'e göre teslim edilen mal, sözleşmeye uygun değilse ve malın sözleşmeye uygun olarak değiştirilmesi talep edilirse, bu aynen ifa talebi gibi değerlendirilebilir¹²⁷. Alicının satıcıya malın değiştirilmesini talep edebilmesi için, sözleşmeye aykırılığın esaslı nitelikte olması gerekmektedir. Sözleşmeye aykırılık esaslı nitelikte değilse alıcının diğer seçimlik haklarını kullanması (sözleşmeden dönme dışındaki haklar) mümkün olacaktır¹²⁸. Esaslı aykırılığın ne şekilde tespit edileceğini ise CISG 25. Maddede düzenlenmiştir. Türk hukukunda, malın değiştirilmesinin talep edilebilmesi için aykırılığın sözleşmeyi temelden sarsıcı olmasına gerek yoktur, önemli olması hakkın ileri sürülmesi için yeterlidir¹²⁹.

¹²⁰ Acar, (ayıp) s. 42.

¹²¹ Ayhan, s. 40.

¹²² Ercüment Erdem, "Milletlerarası Mal Satış Sözleşmeleri Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Viyana Satış Sözleşmesi)", BATİDER (1992), s. 78.

¹²³ Erdem, s. 78. Erdem'e göre "Örneğin, malın ayıplı olarak teslimi sebebiyle semenin indirilmesini veya sözleşmeden dönmeyi talep etmişse, artık aynen ifayı talep edemez. Ancak ayıplı mal sebebiyle uğradığı zararlar duruma göre tazmin edilebilir."

¹²⁴ Erdem, s. 78.

¹²⁵ Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri*, Ankara: Beta Yayınları, 29. Baskı, 2022, s. 402. Akıntürk ve Ateş'e göre "Alacaklının, borçluya bildirmiş olduğu ek sürenin ne zaman başladığı söz konusu beyandan anlaşılamiyor ise verilen sürenin, beyanın borçluyla ulaştığı andan itibaren başladığı kabul edilmelidir."

¹²⁶ Ayhan, s. 43.

¹²⁷ Hüseyin Hatemi, "Borçlar Hukuku: Özel Bölüm", Ankara: Filiz Kitabevi, 1. Baskı. 1992, s. 103; Erdem, s. 79.

¹²⁸ Ayhan, s. 43; Akipek, s. 445. Akipek'e göre "Esaslı olmayan ihlal açısından ya tanınan dönme hakkı Sadece teslim etmeme ile sınırlıdır."

¹²⁹ Acar, (ayıp) s. 43; Ayhan, s. 44.

CISG düzenlemesinde alıcının sözleşmeden dönme seçimlik hakkını kullanması durumunda, satıcıya makul bir süre içinde bildirim yapması gerektiği belirtilmiştir. Bu bildirim, sözleşmeden dönmenin geçerli olması için bir koşul olarak kabul edilmiştir¹³⁰. CISG 49/2(b) maddesine göre alıcı belirli hallerde sözleşmenin ortadan kalktığını beyan etme hakkını yitirmektedir. Alıcının sözleşmeyi aykırılığı bildiği veya bilmesi gerektiği andan itibaren ve satıcının ek süre içinde yükümlülüklerini yerine getirmeyeceğini açıklamasından sonra makul bir süre içinde sözleşmenin ortadan kalktığını beyan etmemişse artık sözleşmeden dönme hakkını satıcıya karşı kullanamayacaktır.

Sözleşmenin dolayısıyla borç ilişkisinin sona ermesi sonrasında taraflar karşılıklı borçlarından kurtulur. Bu sebeple, kısmen veya tamamen ifa edilmiş borçların CISG 81. madde hükümlerine göre geri verilmesi gerekir¹³¹. Sözleşmeden dönme hakkını kullanmak için işin doğası malların iade edilebilir olması gerekmektedir. CISG 82. madde, alıcının, malları teslim aldığı şekilde iade edemeyecek durumda ise, sözleşmeden dönme hakkı kullanılmayacağını düzenlemiştir. CISG 82/2 bu durum için üç istisna öngörmüştür. Malların teslim alındığı andaki durumda iade edilmesinin imkânsızlaşması alıcının bir eyleminden kaynaklanmıyorsa veya mallar veya malların bir bölümü m. 38 uyarınca yapılan muayene sonucunda hasara uğramışsa veya mallar sözleşmeye aykırılığın tespit edildiği tarihten önce olağan biçimde satılmış, tüketilmiş, şekil değiştirmişse, alıcı iade etmeden de sözleşmeden dönme hakkını kullanabilecektir.

Sözleşmeden dönmenin sonucu olarak satıcının almış olduğu semeni iade etmesi gerekir¹³². CISG 84/1 satıcının, alıcının ödediği bedelin tamamını iade etmesi gerektiğini belirtir. CISG 84/2 ise TBK' ya paralel olarak alıcının malları iade ederken bu mallardan elde ettiği menfaatleri de iade etmesi gerektiğini belirtmektedir¹³³.

CISG 50. madde, malların sözleşmeye uygun olmaması durumunda semen ödenmiş olsun yahut olmasın, semenin fiilen teslim edilen malların teslim anındaki değeri ile sözleşmeye uygun malların aynı andaki değeri

¹³⁰ Erdem, s. 88; Dayıoğlu, s. 48.

¹³¹ Özlem Acar, "Satıcının Zapttan Doğan Sorumluluğu", İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 13/1 (2020), s. 48.

¹³² Dayıoğlu, s. 63. Dayıoğlu eserinde "CISG m. 81 f1. Uyarınca taraflar sözleşmenin ortadan kalkması üzerine üstlendikleri yükümlülüklerinden kurtulur." ifadesine yer vermiştir.

¹³³ Hatemi, s. 99-101; Zevkliler ve Gökyayla, s. 116. Zevkliler ve Gökyayla'ya göre "Türk hukukunda da buna paralel olarak, sözleşmeden dönülmesi hâlinde, satılan malı ve ondan elde ettiği menfaatleri iade ederken, satıcı da faiziyle birlikte semeni iade etmekle yükümlüdür.". Dayıoğlu, s. 64.

arasındaki farkla orantılı olarak indirme hakkını alıcıya tanımıştır. Doğrusu değişken ekonomilerde bu fark kayda değer bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. CISG 74. maddesi, taraflardan birinin sözleşmeyi ihlali hâlinde ödenecek tazminatın sözleşme ihlâlinin muhtemel sonucu olarak alıcının öngördüğü zararı aşamayacağı şeklinde tazminat miktarı bakımından bir sınırlama getirmiştir. CISG 75. maddeye göre, sözleşmeden dönme durumunda alıcımakul bir süre içinde ikame mal satın alırsa veya satıcı mallarını yeniden satarsa, sözleşmede belirlenen fiyat ile ikame işlem fiyatı arasındaki farkı satıcıdan talep edebilecektir¹³⁴.

Alıcının sözleşmede belirlenen bedeli ödememesi durumunda satıcı bizim örneğimizde tedarikçi CISG 61 ve 64 maddeleri arasında düzenlenen seçimlik haklarını kullanabilecektir¹³⁵. CISG 64/1-a maddesi alıcının, CISG 54. maddede hüküm altına alınan yükümlülüklerini ihlal etmesi halinde satıcıya sözleşmeden dönme hakkı vermiştir¹³⁶. Stoksuz satış bakımından da alıcının tedarikçiye semeni ödememesi yahut diğer yükümlülüklerini ihlal etmesi durumunda tedarikçi sözleşmeden dönebileceği açıktır.

TBK'da alıcının temerrüdü halinde benzer bir düzenlemeye yer vermiştir. Seçim hakkının alacaklıda olduğu hallerde, alacaklı kendisine tanınan seçim hakkını kullanmaması durumunda ise alacaklının temerrüdünden söz edilebilecektir¹³⁷. Nitekim seçimlik hakların kullanımı için öngörülmüş olan süre, her olayın kendi koşullarına, niteliğine göre belirlenmelidir¹³⁸. TBK 107 ve 110 maddeleri arasında belirtilen hükümler çerçevesinde, borçlunun alacaklı temerrüdüne uğraması durumunda sahip olduğu seçenekler belirlenmiştir. TBK 107. madde borcun bir malın teslimine ilişkin olması durumunda borçlunun o malı teslim ederek borcunu yerine getirebileceği, TBK 108. maddesine göre, malın teslimi mümkün değilse borçlunun malı satarak bedelini alacaklıya ödeyebileceğini ancak borcun ifası

¹³⁴ Ayhan, s. 50. Ayhan'a göre "bu madde alıcının, taraflar arasında belirlenen bedeli, aldığı mal için ödediğinden daha fazla ödeme yapması durumunu ele almaktadır. Ancak, alıcının fiilen aldığı mal için ödediği bedel, sözleşmede kararlaştırılan bedele eşit veya daha az ise, bu hüküm uygulanamaz".

¹³⁵ Zeytin, s. 248. Zeytin'e göre "Satıcı, sözleşmenin esaslı ihlali halinde veya ek süreye rağmen semenin ödenmemesi veya malın teslim alınmamasında sözleşmeyi ortadan kaldıracaktır".

¹³⁶ Ferman Kaya, "E-Ticaret Hukuku ve Tüketici Hukukundaki Uygulamaları", Ankara: Seçkin Yayınları, 5. Baskı, 2023, s. 104; Zeytin, s. 252. Zeytin eserinde "Ek süre verilmesi satıcının haklarının genişlemesine neden olur. Semeninin ödenmemesi halinde satıcının müşteriye ek süre vermesi ve buna rağmen müşterinin ödeme yapmaması halinde satıcı sözleşmeyi ortadan kaldıracaktır." ifadesine yer vermiştir.

¹³⁷ Seliçi, s. 393; Şengül, s. 221; Aslı Aras, "Seçimlik Borcun İfa ve İcrası", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, (2020), s. 1121.

¹³⁸ Ateş, s. 72.

malın teslimini gerektirmiyorsa, borçlunun, alacaklı temerrüdü durumunda sözleşmeden dönebileceğini düzenlemiştir¹³⁹.

Dönmenin hukuki sonucu olarak TBK'ya paralel olarak, CISG 81. madde tarafların yerine getirilmemiş borçlardan kurtulacağını ancak yerine getirilmiş borçlar için bir tasfiye süreci uygulanacağını belirtmektedir¹⁴⁰.

Stoksuz satışın milletlerarası satıma konu olması halinde, müşterinin genel olarak tüketici sıfatında olduğu düşünüldüğünde, AB 1999/44 sayılı "Malların Satışı ve Garantileri Hakkında Direktif" 3. maddesi uygulama alanı bulacaktır. "Tüketici Hakları" başlığını taşıyan maddeye göre, satıcı, tüketiciye teslim edilen mallardaki her türlü ürün noksanlığından sorumludur ve satılardaki uygunluk noksanlığı durumunda, tüketici, onarım ve yenileme yoluyla malların ücretsiz olarak uygun hale getirilmesini veya fiyatta indirim sağlanmasını talep edebileceği gibi, söz konusu sözleşmeyi feshedebilir¹⁴¹.

Stoksuz satış modelinin uygulamasında sıklıkla uluslararası satımın gerçekleştiği düşünüldüğünde, tüketici bu haklarını MÖHUK 26. maddesi uyarınca sözleşmede kararlaştırdıkları yerin hukukuna göre kullanabilecektir¹⁴². Burada yasa koyucu yine tüketici lehine olacak şekilde bu maddenin uygulamasının ancak tüketicinin kendi menfaatlerine hanel getirmediği ölçüde uygulanabileceğini belirtmiştir. Taraflar buna rağmen bir hukuk seçimi yapmamış ise MÖHUK gereği sözleşmeye tüketicinin mutat meskeni hukuku uygulanır. Müşterinin Türkiye'de ikamet ediyor olması

¹³⁹ Şengül, s. 234. Şengül'e göre "Alacaklı, seçim hakkını kullanmazsa, BGB § 264/II hükmünün kıyasen uygulanmasının daha uygun olduğunu düşünmektedir. Buna göre, borçlu, seçim yapmak için alacaklıya makul bir süre vermelidir. Eğer bu süre sonunda alacaklı seçim yapmazsa, bu hak Borçluya geçecektir."

¹⁴⁰ Yelkenci, s. 172; Zeytin, s. 336.

¹⁴¹ Tutumlu ve Tutumlu, s. 183; Zevkliler ve Gökyayla, s. 118; Ayhan, s. 51. Ayhan'a göre "Türk hukukunda, malın ayıplı olması durumunda, TBK m. 202'ye göre semenin indirilmesini talep edebilir. Hatta, alıcının seçimlik haklarından biri olan sözleşmeden dönme hakkını kullanmak istemesine rağmen, hâkim sadece semenin indirilmesine karar verebilir. Bu noktada, hâkim, alıcının sözleşmeden dönmesi durumunda elde edeceği faydanın azlığı ve satıcının uğrayacağı zararın fazlalığı dikkate alarak, hakkaniyet ilkesine uygun olarak semenin indirilmesi yönünde karar verebilir.". Bayram Aslan, "Onarım Borcunun İfa Edilmesi", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 25/1 (2017), s. 333.

¹⁴² Hatice Pürselim, "Milletlerarası Özel Hukukta Sözleşmesel Meseleler", Editör: Özel, S ve Erkan, M. İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 1. Baskı, 2018, s.76. Bu hüküm mülga Roma Konvansiyonu ve 593/2008 sayılı Akdi Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuk Hakkındaki Roma Tüzüğü m 6. ile uyumludur; Milletlerarası sözleşmelerde taraflar genellikle farklı ana dillere sahip olduklarından bazen yanlış anlamalar meydana gelebilmektedir. Bu nedenle sözleşmelerde makul bir kişinin anlama kabiliyeti göz önünde tutulmalıdır; Sağlam, s. 349, 352. MÖHUK m. 24 kapsamında yabancı dil rizikosunun dağıtılması gerekir. Bir beyan muhatabın o beyanın dilini bilmemesine, anlamasına rağmen muhataba ulaşmış kabul ediliyorsa muhatabın yanıt beyanı açıkça sakatlandığından, yerel hukuk kuralınca iptal edilebilmelidir.

durumunda, mutata mesken hukuku olarak TKHK ile TBK hükümleri sözleşmeye bağlı uyumsuzluklara uygulanacaktır. TKHK ve TBK'daki borcu sona erdiren genel kurallar yabancılik unsuru taşıyan tüketici sözleşmelerinde de uygulama alanı bulacaktır.

Stoksuz satış sözleşmeleri bakımından tedarikçi, malın, tedariki ve gönderimi ve hatta üretimi bakımından sözleşmede aktif rol oynasa da müşteri bakımından pasif bir rodedir. Tedarikçi burada perakendeci lehine işlem yapan bir sözleşme tarafıdır. Bu bakımdan normal şartlar altında müşterinin tedarikçiden doğrudan bir hak talebi söz konusu olamayacaktır¹⁴³. Hal böyleyken tedarikçinin müşteriden hak talep edebilmesi sözleşmenin doğası gereği mümkün değildir¹⁴⁴.

Sözleşmenin tedarikçi bakımından en doğal sona erme şekli ifadır. Perakendecinin semeni ödemesi, tedarikçinin ise satılan malı tam ve zamanında teslim etmesi ile sözleşme sona erecektir¹⁴⁵. Sözleşmeyi sona erdiren diğer haller bakımından ise sözleşmenin ulusal yahut uluslararası satıma konu olup olmamasına göre cevap değişecektir. Tedarikçi ile perakendeci arasında aktif bir ticari satış sözleşmesi olduğundan perakendecinin bayi yahut acente gibi hareket etmesi halinde sözleşmenin ulusal boyutta kalması halinde bu uyumsuzluklara TTK hükümlerin uygulanması gerekecektir. Bununla birlikte tedarikçinin yahut satıcının sözleşmeyi ihlal edecek davranışlarda bulunması durumunda aralarındaki sözleşme ilişkisi uluslararası ve ticari bir ilişki olduğunda CISG hükümleri uygulama alanı bulacaktır¹⁴⁶.

Stoksuz satış modelinde taraflardan birisinin tüketici olması ve tedarikçinin de üretici durumunda TKHK 11/2. maddesine göre malın ayıpsız misliyle değiştirilmesi ve ücretsiz onarımı da içeren sınırlı sorumluluğu ile tüketici işlemleri kapsamında TKHK 56. maddesine göre zorunlu garantiye ilişkin sorumluluğudur. 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve

¹⁴³ Sözleşmenin üçüncü taraf lehine sözleşme olması halinin kabulü halinde müşteri, tedarikçiden malın eksiksiz ve zamanında teslimine yönelik talepte bulunabilecektir.

¹⁴⁴ Gan, s. 450; bkz. Dipnot 50.

¹⁴⁵ Borcun ifa ile sona ermesi hakkında bkz. Hatemi ve Gökyayla, Borçlar Genel, s. 311.

¹⁴⁶ Altun Abdürrahim, "CISG Uyarınca Satıcının Sözleşmeyi İhlal Etmesi Halinde Alıcının Sahip Olduğu Hukuki İmkanlar", Milletlerarası Mal Satışına İlişkin Sözleşmeler Hakkında BM Antlaşması (CISG) İlişkin Bazı Meseleler, Editör: Süleyman Yılmaz. Ankara: Yetkin Yayınları, 1. Baskı, 2020, s. 23; İpek Sağlam, "Milletlerarası Mal Satışına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması Uyarınca Sözleşmenin Kurulması", İstanbul: On İki Levha Yayınları, 1. Baskı, 2013, s. 16; Yavuz Dayıoğlu, "CISG Kapsamında Alıcının Tazminat Talep Etme Hakkı, Milletlerarası Mal Satış Hukuku", Editör: Sinan Okur, Ankara: Adalet Yayınevi, 1. Baskı, 2016, s. 21.

Teknik Düzenlemeler Kanunu 6. maddesine uyarınca tedarikçi hatalı ürünlerden zarar gören herkese karşı tazminat sorumluluğu altındadır.

SONUÇ

Stoksuz satış sözleşmelerini incelediğimizde müşteri, perakendeci ve tedarikçiden oluşan üç köşeli bir hukuki ilişki olduğunu görmekteyiz. Stoksuz satış modeli, bazen perakendecinin tedarikçiden bağımsız hareket edebildiği bazen tedarikçinin bayisi yahut acentesi gibi hareket ettiği durumların yeniden satış modelidir. Perakendecinin yeniden satış amacıyla hareket ettiği durumlarda tedarikçi ile perakendeci arasında doğan hukuki durum bir ticari satış sözleşmesine vücut vermektedir. Perakendecinin yeniden satış maksadıyla müşteriye bu ürünü satması durumunda ise müşteri bakımından bir tüketici işlemi doğmuş olacaktır. Sözleşmenin ifasına baktığımızda, perakendecinin satın alınan malın teslimi için doğrudan müşterinin adres ve kimlik bilgilerini tedarikçiye göndermesi, tedarikçinin de kanundan kaynaklanan gerekli özeni göstererek, satılanı müşteriye göndermesi, müşterinin de malın bedelini perakendeciye göndermesi ile sözleşme borçları her üç taraf içinde ifa edilmiş olacaktır.

Her ne kadar stoksuz satış modelinin üçüncü kişi yararına sözleşme özelliği gösterdiği düşünülmüşse de bazı yönlerden buna katılmamız mümkün değildir. Stoksuz satış sözleşmesinde, perakendeci ile müşteri arasındaki iç ilişkide bu iç ilişkiye bağlı haklar ve borçlar ileri sürülebilirken, tedarikçi ile perakendeci arasında kendi iç ilişkileri gereği haklar ve borçların ileri sürülmesi durumu söz konusudur. Üçüncü kişinin yararına yapılan sözleşmelerde, üçüncü kişi sadece kendisine yapılacak ifayı kabul edebilir veya üçüncü kişiye doğrudan bir alacak talep hakkı verilmiş olabilir. Böyle bir durumda müşterinin tedarikçiden hangi hakları talep edip edemeyeceği sorusu akıllara gelmektedir. Stoksuz satışın uygulamasında müşteri, tedarikçiyi hiç bilmemekte ve sözleşmeden kaynaklanan haklarını yalnızca perakendeciye karşı ileri sürmektedir. Oysa, alacaklı satış sözleşmesinin kendisine sağladığı tüm hakları perakendeciye karşı ileri sürebilmelidir. Bu unsurun eksikliği sebebiyle stoksuz satış sisteminin üçüncü kişi yararına sözleşmeden bu yönüyle ayrılmaktadır.

Stoksuz satış sözleşmeleri, genellikle elektronik ve mesafeli sözleşmeler olup, tam zamanında tedarik sözleşmesi niteliği taşıyan, iki tarafa borç yükleyen ve karşılıklı yarar sağlayan sözleşmelerdir. Bu nedenle, mesafeli sözleşme olmalarından dolayı, tedarikçi ve perakendeci arasında bir gönderim borcu bulunmaktadır. Stoksuz satışta, müstakil ve niteliği gereği

genellikle birisi ticari diğeri tüketici olmak üzere iki ayrı sözleşme tek bir hukuki işlemin parçasıdır. İşin mahiyeti gereği ayrı gibi gözükten iki sözleşmenin birisinden birisi olmazsa stoksuz satışa bağlı hukuki işlemten hiç bahsedilemeyecektir. Her iki sözleşme bakımından, sözleşmelerin tarafları, kuruluşu, sözleşmelere uygulanacak hukuk ve sözleşmelerin sona ermeleri birbirinden farklılık arz edecektir. Özellikle satış sözleşmesinin uluslararası özellik arz ettiği durumda tedarikçi ile perakendeci arasındaki sözleşmeye uygun düştüğü ölçüde CISG hükümlerinin uygulanacağını, CISG hükümlerinin uygulanmadığı hallerde MÖHUK 24. maddeye göre, taraflarca hangi tarafın hukuku uygulanacağı kararlaştırılmamışsa MÖHUK 24/4. maddesi gereğince sözleşmeyle en sıkı ilişkili olan ülkenin hukukunun uygulanacağını söylemek mümkündür. Oysa perakendeci ile müşteri arasında tüketici işlemi söz konusu olduğundan CISG hükümlerinin uygulama alanı bulamayacağı, uygun düştüğü ölçüde MÖHUK 26. maddesine göre belirlenen ülke hukukunun uygulanacağını söyleyebiliriz. Tüketici işlemine MÖHUK 26. maddesi gereğince taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa, tüketicinin mutad meskeni hukuku uygulanacaktır. Bu durumda tüketicinin Türkiye’de ikamet ediyor olması halinde sözleşmeye ilişkin uyuşmazlıklara, Türk hukuku uygulanacaktır.

Taraflarca MÖHUK 24 ve 26. maddeleri gereğince yapılacak hukuk seçiminin özellikle iki ayrı dile mensup taraflar bakımından geçerli olacak şekilde yapılmasına önem gösterilmeli, uyuşmazlıkların çözümü bakımından tahkim ve benzeri alternatif uyuşmazlık çözümlerinin sözleşmelere eklenerek, her iki tarafında tatmin edileceği bir sonuç elde edilmeye çalışılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acar, Özlem. "Satıcının Ayıptan Doğan Sorumluluğu". İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 13 /2 (2020): (ss. 7-29).
- Acar, Özlem. "Satıcının Zapattan Doğan Sorumluluğu". İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 13/1 (2020): (ss. 103-126).
- Akıncı, Şahin. *Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler*. Konya: Sayram Yayınları, 2022.
- Akıntürk, Turgut ve Derya Ateş. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri*. Ankara: Beta Yayınları, 29. Baskı, 2022.
- Akipek Öcal, Şebnem. *Viyana Satış Antlaşması (CISG)*. Ankara: Yetkin Yayınları, 1. Baskı, 2020.
- Altun, Abdürrahim. "CISG Uyarınca Satıcının Sözleşmeyi İhlal Etmesi Halinde Alıcının Sahip Olduğu Hukuki İmkanlar", *Milletlerarası Mal Satışına İlişkin Sözleşmeler Hakkında BM Antlaşması (CISG) İlişkin Bazı Meseleler*. Editör: Süleyman Yılmaz. Ankara: Yetkin Yayınları, 1. Baskı, 2020.
- Antalya, Gökhan. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C 1*. İstanbul: Seçkin Yayınevi, 2. Baskı, 2019.
- Aras, Aslı. "Seçimlik Borcun İfa ve İcrası". Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. (2020): (ss. 1111-1144).
- Aslan, Bayram. "Onarım Borcunun İfa Edilmesi". Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 25/1 (2017): (ss. 289-339).
- Astutik Rani vd., "Dropshipper Responsibility In Case Of Damaged Goods In E-Commerce Transactions", *Jurnal Penelitian*, 19/2 (2022): (ss. 84-95).
- Atamer, Yeşim M. ve Murat İnceoğlu. "Satış Sözleşmesinde Tüketicinin Seçimlik Hakları ve Avrupa Birliği Hukuku ile Uyumunu Sorunu". İstanbul: Otomotiv Distribütörleri Derneği, 2012.
- Atasoy, Ömer A. ve Hanife Özgül. "Ticari Satış Sözleşmelerinde Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu Bağlamında Ayıp İhbarında Şekil ve İspat Sorunu". İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 3/1 (2017): (ss. 1-19).
- Ateş, Derya. "Sözleşme İlişkisinin Kurulmasında ve Borç İlişkilerinde Üçüncü Kişi". TBB Dergisi. 151 (2020): (ss. 329-360).
- Ateş, Derya. "Borçlu Temerrüdünde İhtar ve Ek Süre Kavramları". Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 52 (2022): (ss. 383-406).
- Ateş, Derya, "Temerrüde Düşen Borçlunun Aynen İfadan Vazgeçme Hakkı ile Seçim Hakkı". Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 12/1 (2022): (ss. 58-84).
- Ay, Hakkı ve Adnan Söylemez. "Covid-19 Salgın Döneminde Dünyada ve Türkiye'de E-Ticaret, Küreselleşme Çağında Kalkınma ve Yeni Ekonomi". İstanbul: Orion Yayınevi, 2022.
- Aydoğdu, Murat ve Nalan Kahveci. "Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Sözleşmeler Hukuku". İstanbul: Adalet Yayınevi, 6. Baskı, 2023.
- Ayhan, Hilal Lale. "Birleşmiş Milletler Viyana Satış Sözleşmesi'ne Göre Uluslararası Satış Sözleşmelerinde Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu". Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 15 /2 (2021): (ss. 1-57).

- Ayrancı, Hasan ve Fahrettin Aral. *“Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri”*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 16. Baskı, 2023.
- Baytekin, Orhan ve Bilal İspir. *“E- Ticaret İşleminde Dropshipping Olayı ve Vergilendirilmesi”*. Vergi Raporu Dergisi. 6 (2014): (ss. 43-52).
- Bilgili, Fatih ve Ertan Demirkapı. *“Borçlar Hukuku Genel Hükümler”*. İstanbul: Dora Yayıncılık, 18. Baskı, 2024.
- Bloomer, Kara. *“Intellectual Property In E-Commerce Retail Arbitrage: An Analysis Of The Legality Of Using Intellectual Property In Drop-Shipping”*. Brigham Young University Law Review, 47 /5 (2022): (ss. 1619-1632).
- Bozbel, Savaş. *“İnternet Üzerinden Yapılan Hukuki İşlemler ve Bu Konudaki. 97/7 Sayılı Tüketicinin Korunmasına Dair At Yönergesi”*. Yargıtay Dergisi, (2001): (ss. 274-304).
- Budak, Tamer. *“Dijital Ekonominin Vergilendirilmesi”*. Ankara: Turhan Kitabevi, 1. Baskı, 2018.
- Buz, Vedat. *“Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar”*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 1. Baskı, 2005.
- Çırkan, Merve Hilal. *“Stoksuz Satış Sözleşmeleri”*. Ankara: Yetkin Yayınları, 1. Baskı, 2024.
- Dayıoğlu, Yavuz. *“CISG Kapsamında Alıcının Tazminat Talep Etme Hakkı, Milletlerarası Mal Satış Hukuku”*. Editör: Sinan Okur. Ankara: Adalet Yayınevi, 1. Baskı, 2016.
- Dayıoğlu, Yavuz. *“CISG Uygulamasında Sözleşmenin İhlali Halinde Alıcının Hakları ve Özellikle Tazminat Talep Etme Hakkı”*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, 2011.
- Demirbaş, Harun. *“Yenilik Doğuran Haklar”*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 1. Baskı, 2007.
- Demir Gökyayla, Cemile *“Milletlerarası Özel Hukukta Tek Satıcılık Sözleşmeleri”* 2. Baskı. Vedat Kitapçılık: İstanbul. 2013.
- Doğu, H. Mert. *“Ardı Ardına Teslimli Satış Sözleşmesinde Satıcının Ayıptan ve Zapattan Sorumluluğu”*. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, (2018): (ss. 503-532).
- Doğramacı, Hayriye. *“Çerçeve Sözleşme Kavramı, Çerçeve Sözleşmelerin Amacı ve Ekonomik Fonksiyonu”*. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 30 /3 (2022): (ss. 1043-1077).
- Doğramacı, Hayriye. *“Çerçeve Sözleşmeler”*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir. 2010.
- Dolle, Pamela. *“DropShipments: Convenient, Complicated, Confusing”*. Journal of StateTaxation. (2008): (ss. 17-61).
- Ekici, Şerafettin. *“Escrow Sözleşmesi”*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 1. Baskı, 2022.
- Er, Hamza. *“Türk Hukuku’nda Üreticinin ve İthalatçının Satım Sözleşmesinde Ayıptan Sorumluluğu”*. TAAD, 38 (2019): (ss. 267-294).
- Erdem, Ercüment. *“Milletlerarası Mal Satış Sözleşmeleri Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Viyanalı Satış Sözleşmesi)”*. BATİDER, (1992): (ss. 35-105).
- Eren, Fikret. *“Borçlar Hukuku Özel Hükümler”*. Ankara: Legem Yayınevi, 12. Baskı, 2024.
- Ergün, Ömer. *“Borçlar Hukuku (Özel Hükümler) Ders Notları”*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2. Baskı, 2023.

- Gan, Xianghua vd. "Commitment-Penalty Contracts In Drop-Shipping Supply Chains With Asymmetric Demand Information". European Journal of Operational Research. 204/3 (2010): (ss. 449-462).
- Göktaş, Bora. "Dropshipping Faaliyetlerine Yönelik Tüketici Tutumları; Bayburt Üniversitesinde Bir Uygulama". Eurasia Journal Of Social Scinces&Humanities, 5/6 (2019): (ss. 1-16).
- Hatemi, Hüseyin ve Gökyayla, Emre. "Borçlar Hukuku Genel Bölüm". Ankara: Filiz Kitabevi, 5. Baskı. 2021.
- Hatemi, Hüseyin. "Borçlar Hukuku: Özel Bölüm". Ankara: Filiz Kitabevi, 1. Baskı. 1992.
- Hidayah, Astika. "Comparison Of "TheParties" Aspect In Determining The Legitimacy Of Sale And Purchase Transactions On Online Business Seen From Islamic Law And Civil Law Of Indonesia". Proceedings Of The 5th International Conference On Community Development. 2018.
- İnal, Erhan. "E-Ticaret Hukukundaki Gelişmeler ve İnternette Sözleşmelerin Kurulması", Ankara: Vedat Kitapçılık, 1. Baskı. 2005.
- Jahari, Azah. "Online Dropship For Business Transaction In Malaysia: Views From Muslim Scholars". International Journal Of Islamic Business (IJIB) 1/1 (2016): (ss. 13-28).
- Karaahmetoğlu, Şeyda. "Türk Borçlar Kanunu'na Göre Satıcının Ayıptan Sorumluluğunda Alıcının Sözleşmeden Dönme Hakkı". Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 11/145 (2016): (ss. 947-971).
- Karakocalı, Ahmet ve Ali Suphi Kurşun. "Tüketici Hukuku". İstanbul: Aristo Yayınevi, 1. Baskı. 2015.
- Karslıoğlu, Hasan. "Stoksuz Satış Yapan İşletmelerin (Dropshipping) Hukuki Niteliği ve Stoksuz Satış İşlemlerinde TTK'nun 1530 uncu maddesinin Uygulanabilirliği Sorunu". İstanbul: Aristo Yayınevi, 1. Baskı. 2022.
- Kartalpe Behram, N ve R. Kazımov Emil. "Dropshipping-Stoksuz Satış Modeli". Azerbaycan Sumgayit Devlet Üniversitesi Konferans Notları. (2022): (ss. 460-462).
- Kaya, Ferman. "E-Ticaret Hukuku ve Tüketici Hukukundaki Uygulamaları". Ankara: Seçkin Yayınları, 5. Baskı. 2023.
- Kılıçoğlu, Ahmet. "Borçlar Hukuku Genel Hükümler". Ankara: Turhan Kitabevi, 28. Baskı. 2024.
- Kocar, Serra. "Ticari Satış Sözleşmesi ve Ticari Satışta Ayıp Sorumluluğu". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2018.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip. "Borçlar Hukuku Genel Bölüm C (1) Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşme". Ankara: Filiz Kitabevi, 7. Baskı. 2017.
- Korkmaz, Yakup. "Tam Zamanında Tedarik Sözleşmesi ve Benzer Sözleşmelerle Karşılaştırılması". Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi. (2016): (ss. 1843-1888).
- Nomer, Haluk. "Borçlar Hukuku Genel Hükümler". Ankara: Beta Yayınları, 20. Baskı. 2024.
- Oğuzman, Kemal ve Turgut Öz. "Borçlar Hukuku Genel Hükümler". Ankara: Filiz Kitabevi, 22. Baskı. 2024.

- Özdemir, Hayrunissa. “Türk Borçlar Kanunu ve Viyana Satış Sözleşmesine Göre Ayıptan Doğan Sorumluluğun Şartları”. Ankara: Yetkin Yayınevi, 1. Baskı. 2013.
- Özer Deniz, Miray ve İdil Nur Gürbüz Gökberk. “Tüketicinin Ayıplı Hizmet Halinde Manevi Tazminat Talebi”. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi. 53 (2023): (ss. 421-444).
- Polat, Elif. “Borçlar-Ticaret ve Tüketici Hukuku Bakımından Ayıplı Mal Kavramının İncelenmesi”. Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi. 8/1 (2022): (ss. 207-231).
- Pürselim, Hatice. “Milletlerarası Özel Hukukta Sözleşmesel Meseleler”. Editör: Özel, S ve Erkan, M. İstanbul: Onikilevha Yayınevi, 1. Baskı, 2018.
- Reisoğlu, Sefa. “Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler”. Ankara: Beta Yayınevi, 25. Baskı. 2014.
- Rühmkorf, Andreas. “Global Supply Chain Governance: The Search For What Works”. Deakin Law Review. 23 (2018): (ss. 63-82).
- Sağlam, İpek. “Milletlerarası Mal Satışına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması Uyarınca Sözleşmenin Kurulması”. İstanbul: Onikilevha Yayınları, 1. Baskı. 2013.
- Sayın, Ceren. “Viyana Satış Sözleşmesinde Satıcının Ayıptan Doğan Sorumluluğu”. Ankara: Yetkin Yayınevi, 1. Baskı. 2022.
- Schlechtriem, Peter. “Subsequent Performance And Delivery Deadlines – Avoidance Of CISG Sales Contracts Due To Non-Conformity Of The Goods”. Pace International Law Review. 1 (2006): (ss. 83-98).
- Schlechtriem, Peter ve Ingeborg Schwenzer. “Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods” Art. 1, Nr. 18.
- Seliçi, Özer. “Seçimlik Borçların İfası”. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 34/1-4 (2011): (ss. 375-399).
- Serozan, Rona. “Borçlar Hukuku Genel Bölüm- İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme”. İstanbul: Onikilevha Yayınevi, 8. Baskı. 2022.
- Shi, Siyu. “Wholesale Or Drop-Shipping: Contract Choices Of The Online Retailer And The Manufacturer In A Dual-Channel Supply Chain”. International Journal Of Production Economics. (2020).
- Snyder, Rell, “E-Commerce And Supply Chain Management Proceedings Of ASBBS”, ASBBS Annual Conference: Las Vegas. 20 /1 (2013).
- Soper, Sonia, “Amazon Has Escaped America’s Retail Malaise”. <https://www.bloomberg.com/news/newsletters/2022-07-29/amazon-has-escaped-america-s-retail-malaise>. (erişim: 25.07.2024).
- Staudinger, Julius von vd. *Wiener Un-Kaufrecht: (CISG)*. Almanya: Gruyter. 2017.
- Şen Doğramacı, H. “Devre Tatil Sözleşmeleri”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir. 2003.
- Şengül, Mehmet. “Seçimlik Borçlara İlişkin Temel Özellikler ve Seçimlik Borçların İfası”. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 15 (2011): (ss. 207-248).
- Şıpka, Şükran ve Ahmet Cemil Yıldırım. “Yeni Türk Borçlar Kanunu ve CISG’e Göre Satış Sözleşmeleri”. İstanbul: Onikilevha Yayınevi, 1. Baskı. 2012.

- Tandoğan, Haluk. *“Borçlar Hukuku Özel Hükümler. Özel Borç İlişkileri, Kendisine Özgü Olan Sözleşmeler, Satış ve Çeşitleri, Trampa, Bağışlama”*. C. 1, 6. Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2008.
- Turgut, Cemile. *“Türk Borçlar Kanunu Uyarınca Satış Sözleşmesinde Ayıp Nedeniyle Bedelde İndirim Hakkı”*. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 75 /1 (2021): (ss. 453-468).
- Turner, Bertram. *“Supply-Chain Legal Pluralism: Normativity As Constitutive Of Chain Infrastructure In The Moroccan Argan Oil Supply Chain”*. The Journal Of Legal Pluralism And Unofficial Law. 48/3 (2016): (ss. 378-414).
- Tutumlu, Mehmet Akif ve Özge Tutumlu. *“Ayıplı Mal Hukuku”*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2. Baskı. 2023.
- Türkmen, Ahmet. *“Tüketici İşlemlerinde Ayıplı Mal ve Hizmetten Doğan Seçimlik Hakların Tabi Olduğu Zamanaşımı ve Bunun Garanti Taahhütleriyle İlişkisi”*. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 16 (2014): (ss. 3389-3448).
- Uzun, Burcu. *“Tedarik sözleşmeleri”*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara. 2022.
- Ünlütepe, Mustafa. *“Taşınır Satış Sözleşmesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu Bakımından Gözden Geçirme ve Bildirim Külfetinin Yerine Getirilmesinin Tabi Olduğu Süreler”*. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi. 24 /1 (2018): (ss. 296-335).
- Weigel, Moira. *“Amazon’s Trickle-Down Monopoly: Third-Party Sellers And The Transformation Of Small Business”*. New York: Data & Society Research Institute. 2023.
- West, Emily. *“Buy Now: How Amazon Branded Convenience and Normalized Monopoly”*. Amerika Birleşik Devletleri: MIT Press. 2022.
- Wethkam, M ve Breen Schiller. *“Drop Shipments in the Digital Age”*. Journal of State Taxation. 33/4 (2015): (ss. 27-38).
- Yelkenci, Işıl. *“Milletlerarası Mal Satışına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Alıcının Sözleşmeden Dönmesi”*. İstanbul: Onikilevha Yayınevi, 1. Baskı. 2014.
- Yenice, Özge. *“TBK ve Viyana Satış Konvansiyonu Hükümleri Işığında Gönderme Satış”*. İstanbul: Onikilevha Yayınevi. 2015.
- Yıldız, Kübra. *“Satış Sözleşmelerinde Ayıp Bildirimi”*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul. 2019.
- Yuldasheva, Gulbakhor ve Ulugbeg Bakhodir. *“E-Commerce And Its Future Development”*. Euroasian Journal Of Law, Finance And Applied Sciences. 3 (2013): (ss. 83-92).
- Yüksel, İsmail. *“İnternete Erişim Hakkı”*. Ankara Barosu Dergisi. 80/3 (2022): (ss. 141-174).
- Yünlü, Semih. *“Türk Borçlar Kanunu Hükümlerince Satıcının Ayıp Sorumluluğu Bakımından Alıcının Külfetleri”*. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi. 25/1 (2019): (ss. 329-359).
- Zevkililer, Aydın ve Emre Gökyayla. *“Türk Borçlar Hukuku: Özel Borç İlişkileri”*. Ankara: Vedat Kitabevi, 22. Baskı, 2024.

Zeytin, Zafer. "Milletlerarası Satış Sözleşmesi (CISG) Hukuku". Ankara: Seçkin Yayınları, 3. Baskı. 2019.